

Alte Drucke

**Animadversiones || IOAN. PISCA-||TORIS ARG. IN
DIA-||LECTICAM P. RAMI: || Exemplis Sacr. literarum paßim ||
illustratæ. || EDITIO TERTIA: || ...**

Piscator, Johannes

Francofurdi, 1586

VD16 ZV 30871

IN P. RAMI DIALECTICES LIBRUM SECUNDUM QUI EST DE JUDICIO,
ANIMADVERSIONES JOAN. Piscatoris Argentinensis.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149902

I. PISC. ANIMAD.
IN P. RAMI DIALECTI-
CES LIBRUM SECUNDUM
QUI EST DE JU-
DICIO,

ANIMADVERSIONES JOAN-
Piscatoris Argentinenfis.

CAP. I. QUID JUDICIUM.

DHuc prima Dialecticę artis par-
fuit, in Inventionē: pars altera se-
quitur, in Judicio. Judicium, est se-
cunda pars Logicę, " de disponēdis
argumentis ad bene Judicandum: certa enim
dispositionis regulā unumquodque judicatur
unde hæc pars Logicę, " & judicium & dispo-
sitio pro eodem dicitur.

De disponendis argumentis] Quid argumenti vo-
cabulo intelligat author, vide lib. 1. cap. 2. Non enim in-
telligit ut vulgō, solas probationes, id est rationes qua-
tenus adhibentur ad probandum & fidem faciendum
rei dubiæ: sed in genere qualvis Logicas rerum inter se
comparationes; seu potius res aut notiones ipsas, qua-
tenus altera cum altera logicę comparatur: ut causā
cum effectu, & vicissim: subiectum cum adjuncto, &
vicissim: sic dissidentanea inter se, comparata inter se, &c.
Et judicium & dispositio] Dispositio, proprię judicium
per metonymiam effecti: quia judicium ex dispositio-
ne nascitur.

CAP. 2. DE AXIOMATIS AFFIRMATIONE ac negatione.

Judicium, est "axiomaticum vel dianoëticum. Axioma est dispositio "argumenti cum argumento, "qua esse aliquid aut non esse judicatur. "Latine enunciatum, enunciatio, pronunciatum, pronuntiatio, effatum dicitur. Axioma, est "affirmatum aut negatum: affirmatum, quando "vinculum ejus affirmatur: negatum, quando negatur. "Hinc nascitur "axiomatum contradictio, quando "idem axioma affirmatur & negatur.

Axiomaticum] Id est, enunciati. Sic autem appellavit, quia enunciatum à Græcis Dialecticis, Cicerone teste, nominatum fuit ἀξιώματα, id est, postulatum. nam ἀξιῶν postulare significat. Unde miror, Ciceronem hoc nomen Latine reddidisse Enunciatum, enunciationē, pronunciatum, pronuntiationem, effatum: quum nulum horum vocabulorum vim Græci nominis ἀξιώματα exprimat: sed potius nominis ἀπόφασις, quo Aristoteles ad rem propositam significandam utitur. Nisi fortasse ἀξιώματα potius tanquam à nomine ἀξίος, id est dignus, deductum, hic accipiendum sit: quomodo accepisse apparet D. Sturmium, qui pronunciatum honorarium vertit.

Partit. Dial.
lect. li. 3. c. 3.

Et certè Euclides in suis Elementis inter ἀξιώματα & ἀντίματα distinguit: quorum hæc Latini, postulata, illa verò nomine Græco retento axiomata nominare solēt. Quæ significatio si admittitur, tum vocem axiomatis per synecdochen speciei hic usurpari fatendū erit: quippe quod propriè non quamvis affirmationem aut negationem significet, sed talem quæ propter illustrem

veritatem digna sit cui fides habeatur. Dianoëtice
 verò iudicium vocavit: quia *διανοεῖσθαι* Aristoteles voca-
 rationis discursum quo illa unum ex altero deducit,
 unum alteri convenienter annectit: quorum illud in
 logismo, hoc autem in methodo facit. *Argumentum* cum
arg. *καταχρηστικῶς* loquitur: pro, res cum re, vel notio
 cum notione, vel vocabulum cum vocabulo: vel (ut
 cum Aristotele loquuntur) terminus cum termino.
Qua esse] Non tantum esse, ut quando verbum substanti-
 tivum est *κατηγορούμενον*: sed etiā, Hoc esse illud, vel
 le: ut quando verbum substantivum est copula. Itaque
 malim definitionem authoris pristinam, Enuntiatio
 est dispositio qua argumentum de argumento enun-
 tiatur: id est, affirmatur aut negatur. *Latine enuntiatio*
Appellationes hae omnes Ciceronis sunt: Aristoteles
ἀπὸ παντὸς vocat & *πρὸς τιν*: vulgus in scholis, propo-
 sitionem. Sed propositionem noster author specialiter
 nominat primum enuntiatio syllogismi, quod vulgo
 propositio maior dicitur. *Affirmatum aut*] Haec
 prima est enuntiatio diviso, a forma: Enuntiatio omnis
 aut affirmans aut negans est. Vulgo dicunt: Propositio
 omnis, aut affirmativa aut negativa est. *Affirmatum*
 Malim appellare affirmans, item negans: quia ipsius
 nuntiatio non affirmatur, nec negatur: sed aut affir-
 mat, aut negat: affirmatur autem & negatur enun-
 tiatio consequens de antecedente, aut cum eo: de eo, in enun-
 tiatio simplici: cum eo, in composito. *Vinculum*] Quo
 in enuntiatio quidem simplici est verbum substantivum
 in composito verò conjunctio Grammatica. Estque enun-
 tiatio velut forma: pars autem antecedens & pars con-
 sequens, instar materiae sunt. Non autem semper con-
 mittitur vinculum in simplici enuntiatio, sed saepe lae-
 verbo: ut, Ignis urit, hoc est, Ignis est quiddam urit
Hinc] Nempe ex affirmationis & negationis opposi-
 ne; quum altera alteri opponitur. *Axiomatum*] Ita
 dicit respiciens ad contradictionem argumentorum
 qua lib. 1. cap. 16. Quamquam revera contradictio

nisi axiomatum seu enuntiatorum est. nam quæ cōtra-
dicentia appellantur libro primo, ea tum demum con-
tradicare alterū alteri intelliguntur, quando utrumq;
de re eadem affirmatur: ut, Homo est animal, Homo est
non animal. hæc duo axiomata sibi mutuo contradi-
cunt, quoniam in iis de una eademque re affirmantur
contradicentia. Nec differt illud genus contradictionis
ab eo de quo hic agitur, nisi forma loquēdi: quod enim
illic affirmatur *ἐκ μεταθέσεως*, per transpositionem ad-
verbii negandi: ut, Homo est non animal: id hic sim-
pliciter & planè negatur: ut, Homo non est animal. *Idem axioma* Id est, ejusdem axiomatis consequens de
ipso antecedente: ut, Corpus Christi est ubiq;, Corpus
Christus non est ubique. itē, Si corpus Christi hypostati-
cè unitum est deitati, est ubique: Non si corpus Christi
hypostaticè unitū est deitati, idcirco ubique est. Cōsen-
tit definitio Aristotelis De interp. c. 4. ubi ait, καὶ ἐστὶ τὸ
ἀντίφασις, κατὰ φασιν καὶ ἀπόφασιν αἱ ἀντικείμεναι.
id est, Et esto hoc contradictio, affirmatio & negatio
oppositæ, hoc est quarum altera alteri est opposita. “

CAP. 3. DE VERO ET FALSO.

“Axioma deinde est verum aut falsum: ve-
rum, quando pronuntiat uti res est: falsum, cō-
trā. Axioma verum, est “contingens aut neces-
sarium. Contingens, quando sic verum est, ut
aliquando falsum esse possit: ut,

Audentes fortuna juvat.—

Fac enim, id esse hodie verum: cras falsum
esse poterit: itaque veritatis hujus contingen-
tis iudicium, opinio dicitur: “quæ præterito-
rum & præsentium homini certa esse potest.
“futurorum per naturam non admodum po-

test, quamvis Deo tempora omnia præsentia sint. Itaque Martialis Priscum meritó cavillatur:

Sape rogare soles, qualis sim, Prisce futurus,

Si fiam locuples, simque repente potens.

Quenquam posse putas mores narrare futuros?

Dic mihi, si fias tu leo, qualis eris?

Necessarium, quando semper verum est nec falsum potest esse: & illud affirmatum appellatur $\kappa\tau' \pi\alpha\nu\tau\epsilon\varsigma$, "de omni. Impossibile contra, quod de nullo unquam verum esse potest. Axiomata artium sic $\kappa\tau' \pi\alpha\nu\tau\epsilon\varsigma$ esse debent, sed præterea homogenea & catholica. "Axioma homogeneum est, "quando partes sunt essentielles inter se: "ut forma formato, subiectum proprio adjuncto, genus speciei. Id appellatur $\kappa\alpha\theta' \alpha\upsilon\tau\eta$, per se. Axioma "catholicum est, quando consequens semper verum est de antecedente, non solum omni & per se, sed etiam reciproce: ut, homo est animal rationale: numerus est par vel impar: lupo est natus ad ululandum. id appellatur $\kappa\alpha\theta\omicron\lambda\upsilon\varsigma \omega\epsilon\omega\tau\eta$, "universaliter primum. Tres hæ sunt "leges documentorum artis priorum: prima $\kappa\tau' \pi\alpha\nu\tau\epsilon\varsigma$ lex veritatis: secunda $\kappa\alpha\theta' \alpha\upsilon\tau\eta$ lex iustitiæ: tertia $\kappa\alpha\theta\omicron\lambda\upsilon\varsigma \omega\epsilon\omega\tau\eta$ lex sapientiæ dicatur. Atque ejusmodi axiomatum ita catholicorum judicium verissima & prima scientia est.

Axioma deinde | Hæc secunda enunciati divisio, ab adjunctis sumta est, iisque propriis. Soli enim enunciationi,

tionem, id est, affirmationi aut negationi, propriè inest veritas aut falsitas. *Contingens aut*] Hæc divisio non est reciproca: quia convenit etiam enunciato falso. Est igitur generalis divisio enunciati; non autem specialis, enunciati veri. Contingens verum, est quod sic verum est, ut aliquando falsum esse possit: Contingens falsum, quod sic falsum est, ut aliquando verum esse possit. Necessarium verum est, quod sic verum est, ut nunquam falsum esse possit. Necessarium falsum, quod sic falsum est ut nunquam verum esse possit. Hoc postremum speciali vocabulo nominatur impossibile: ejus verò oppositum, appellatur vocabulo generali necessariū, *Quæ præteritorum*] Opinio omnis, quatenus opinio, incerta est: opinari enim dicitur, qui non certò scit, sed dubitat. *Futurorum per naturam.*] Hinc illud in scholis tritum, Futurorum contingentium nō est determinata veritas, ubi notandum, omnia futura à Deo certò sciri: ab hominibus autem ea tantum quæ à Deo prædicta sunt. Ideo ait author, Per naturam, quasi dicat: At per patefactionem divinam, futurorum certa scientia est. Hinc Jobus, Scio, inquit, me hac pelle mea iterum circumdatum iri, & visurum Deum oculis meis, me inquam & non alium. *De omni*] At hoc ipsum quod hic author affirmat de necessario enunciato, non videtur verum de omni: sed tantum de generali seu universali: ut, Omne animal sentit. De speciali autem, sive infinito, sive proprio, non videtur verum: ut, Quoddam animal est rationale, Socrates est homo. Verum hæc quoque videtur admittere appellationem κατὰ πᾶντος: si & infinitum certa specie definiatur, & individuum ex adjunctis dividatur: ut, Quoddam animal (nempe homo) est rationale. Socrates (sive disputans, sive cœnans: sive Athenis sit, sive alibi: sive heri, sive hodie, sive cras, &c.) est homo. *Axioma homogeneum*] Attingitur hic nova enunciati divisio, in homogeneum & heterogeneum. Quæ vocabula è Græcis ὁμογενὲς & ἑτερογενὲς deslexa, Latine sonant quasi dicas Congener & Disgener. Ho-

mogeneum igitur enunciaturum erit, cujus partes inter se consentaneæ sunt: heterogeneū, cujus dissidentaneæ. *Quando partes sunt essentielles inter se* [id est, Quando partium altera ad essentiam alterius pertinet. *U. fer. ma*] ut, Homo est rationalis, Homo est risibilis, Homo est animal. *Catholicum*] Sic appellatur per synecdochē generis: intelligitur enim catholicum primū seu reciprocum. Itaque attingitur & hīc nova enunciati divisiō, nempe in catholicum seu reciprocum, & non catholicum seu non reciprocum. Reciprocum enunciati est, cujus partes inter se permutantur, seu ultrō citroque commutantur: ut quando definitio enunciatur de definito, divisiō de diviso, proprium adjunctum de subiecto. Singulorum exempla habes in textu. Non reciproci, contra: ut, Homo est animal. *καθὼς πρῶτον*] Observa, Aristotelem has duas appellationes interdum conjunctim, interdum separatim in hac doctrina usurpare, ad unum idēque significandum: nempe tertium hunc apodictici enunciati gradum, ubi consequens antecedenti inest totum & primō. Ac totum quidem antecedenti inesse dicitur consequens, quum ita inest ut nulla ejus pars extra antecedens sit: quo fit ut inest antecedenti soli, ac proinde ejus proprium sit, cumque eo reciproce. Qua ratione Cicero de laude clementiæ

» Cæsaris in restituendo Marcello loquens, ait: At verō
 » hujus gloriæ, Cæsar, quam es paulo antē adeptus, sociū
 » habes neminem: totū hoc, quantumcunque est (quod
 » certē maximum est) totum inquam est tuum. Nihil tibi
 » ex ista laude centurio, nihil præfectus, nihil cohors,
 » nihil turma decerpit: quin etiam illa ipsa rerum humanarum
 » domina Fortuna, in istius se societatem gloriæ
 » non offert: tibi cedit, tuam esse totam ac propriam fatetur.
 » Hactenus Cicero. Quemadmodum igitur Cicero ait, laudem restituti Marcelli totam ac propriam esse Cæsaris: ita quum Aristoteles dicit, aliquid alicui *πᾶρξιν καθόλου*, inesse totū: sentit, ei inesse soli, sive ejus esse proprium, ita ut nulli alii inest. Verbi gratia, Habere

tres angulos duob. rectis æquales, triangulo inest καθόλου: quia nulli rei præter triangulum inest. Sic risus inest homini καθόλου: quia præter hominē nulli rei inest. Porro aliquid alicui inesse πρώτον, id est primò, est ei ita inesse ut nulli insit prius, propter quod scilicet etiam ipsi insit. ut risus inest homini, tanquam subiecto πρώτον, id est primo: quia non inest homini propter aliquid prius, Verbi gratia propter animal: (quomodo eidem inest sensus) sed inest ei quatenus est homo. unde hic gradus ab Aristotele etiam nominatur ἡ αὐτό, id est, quatenus ipsum. Ex his liquet, Aristotelem in hac doctrina aliter accipere vocabulum καθόλου, quàm in Prioribus Analyticis facit. Illic enim hanc appellationem refert ad enuntiati antecedens, quod subiectum vulgo vocant: & nominat πρότασιν τὴν καθόλου, propositionem sive enuntiationem universalem, in qua consequens seu prædicatum dicitur καθόλου τὸ ὑποκείμενον, de toto subiecto seu antecedente: ut, Omnis homo sentit. At hic vocem καθόλου refert ad prædicatum seu consequens enuntiati: quod dicit ὑπάρχον καθόλου, inesse universaliter seu toti, & δεικνύσθαι καθόλου, demonstrari universaliter: ut, Omne animal sentit. *Leges*] Auræ profectò leges: quarum observatione noster author aliquot artes liberales melius, quàm antea quisquam, tradidit. Quid enim quæso ad perfectam artium doctrinam desiderari merito possit: si omnia quæ in arte traduntur sint vera, & quidem semper vera: deinde, si eadem ad essentiam artis pertineant, non autem aliena, & adventitia sint: potest, si singula artis documenta semel tantum sint tradita, non multoties iterata: quod fit si sint reciproca: quum scilicet quæ totius generis propria sunt, toti generi simul, non autem singulis speciebus seorsum tribuuntur: atque ita semel tantum, non autem sæpius docentur. Utinam verò omnes bonæ artes secundum has leges descriptæ extarent.

cundum has leges descriptæ
extarent.

Atque hæc de communibus axiomatis "affectionibus, species sequuntur. Axioma est "simplex aut compositum. Simplex est, quod "verbi "vinculo continetur. Itaque affirmato vel "negato verbo, "affirmatur vel negatur: ut, Ignis urit; Ignis est calid⁹: Ignis nō est aqua: hic (ignis) est "antecedens: urit, "cōsequens. Atq; hic prima est inventarum rerū dispositio, causæ cum effecto, ut in primo exemplo: subiectum adjuncto, ut in secundo: dissentanei cum dissentaneo, ut in tertio: quomodo "argumentum quodlibet enunciari potest (exceptis "plenis comparationibus & distributionibus) consentanea quidem "affirmando, dissentanea negando.

Axioma simplex, est "generale aut speciale. Generale, "quando commune consequens "attribuitur generaliter communi antecedenti. atque hîc "contradictio "non semper dividit verum & falsum, sed contingentium utraque pars falsa potest esse, ut:

Omnis in urbe locus Bajis prælucet amœnis.

Nullus in urbe locus Bajis prælucet amœnis.

Item non contingentium: ut, Omne animal est rationale: Nullū animal est rationale.

Axioma speciale est, "quando consequens "non omni antecedenti attribuitur: & hîc cōtradictio "semper dividit verum a falso. Speciale

ciale est "particulare aut proprium. Particulare, quando consequens " commune antecedenti " particulariter attribuitur: Huic autem axiomati " generaliter contradicitur:

Aliquid ignoscendum est:

Nihil ignoscendum est.

Aliqua clementia non est laudanda:

Omnis clementia est laudanda.

Axioma " proprium est, quando consequens " antecedenti proprio attribuitur: ut, Fabulla est bella, cujus negatio & " contradictio est, Fabulla non est bella.

Affectionibus] Hoc non videtur verum κατὰ παντός: Quū enim quinque divisiones præcesserint, & sexta sequatur: prima sumta est à forma: secunda, à propriis adjunctis seu affectionibus: reliquæ omnes ab adjunctis communibus. Quod ut planius demonstrari possit, singulas has divisiones ante oculos delineabo.

1	{ Affirmatum	5	{ Homogeneum
	{ Negatum.	4	{ Heterogeneum.
2	{ Verum	5	{ Reciprocum
	{ Falsum.		{ Non reciprocum.
3	{ Contingens	6	{ Simplex
	{ Necessarium.		{ Compositum.

Harum enunciati divisionem primam, sumtam esse dico à forma: quia affirmatio & negatio dant enunciatum suum esse, seu (ut noster auctor loquitur) per affirmationem & negationem enunciatum est id quod est, & à cæteris omnibus rebus distinguitur. quippe quicunque aliquid enunciat, is quatenus enunciat, aut affirmat aut negat. Quare affirmatio & negatio, enūciati forma est. Secunda divisio sumta est à propriis adjunctis. Etenim veritas & falsitas, propriæ enunciati qualitates sunt: quæ ex ipsius forma emergunt, adeoque ipsius essentiam se-

quantur: (non minus quam ridendi facultas vim rationandi sequitur in homine) nec ulli præterea rei competunt. Jam ad tertiam divisionem quod attinet: contingentiam & necessitatem qualitates communes esse censeo enunciatorum & rerum tum naturalium, tum humanarum, tum verò earum alteram etiam divinarum. In rebus enim naturalibus contingere dicitur quod ita evenit, ut etiam si secus evenisset, nihil tamen propterea contra naturam accidisset: ut si (verbi causa) quum heri vesperi cælum rubuerit, hodie mané serenum sit.

Necessario autem fieri in rebus naturalibus dicitur, quod per naturam fieri aliter non potest: quodque si aliter eveniat, contra naturam evenit: ut quum ignis non urebat juvenes illos Israhelitas in clibano ardentissimo regis Babylonii. Jam in rebus humanis contingere dicuntur, quæ ita ab homine fiunt, ut etiam si secus fieret, nihil tamen contra naturam humanæ voluntatis (quæ nihil mutabilius est) fieret. Necessario autem fieri in rebus humanis dicuntur, quæ sunt ab homine ex vi decreti divini: quo modo Judas Iscariotes necessario prodidit dominum, ut satisficeret scilicet decreto Dei dedimendis per filii sui mortem electis: quæ tamen Judæ actio, sua natura fuit contingens. Etsi enim Christum non prodidisset Judas, nihil tamen contra naturam voluntatis humanæ quæ Judas erat præditus, actum vel potius omissum fuisset. Porro in rebus divinis contingentia locum nullum habet: sed sola ibi necessitas est. Deus enim quicquid est, necessario est: & quicquid agit facit, necessario agit & facit: veruntamen voluntate libera. Necessitas enim quæ in Deo est, libertatem voluntatis non tollit: & est summa Dei perfectio: quæ fit ut Deus non possit non esse bonus: & ut quicquid agit aut facit, non possit non bene agere aut facere. Ex his quæ exposui, intelligitur: contingentiam & necessitatem, proprias enunciatorum differentias non esse. Sequitur definitio quarta: cujus differentia similiter aliarum quoque rerum communes sunt. Etenim ἐμὴν ἢ ἀλλοτρίαν ἢ κοινὴν

ἐπιπρότερον, in rebus fuit antequam homo esset à Deo conditus, ac proinde antequam quicquam de rebus enūciare posset. Verbi causa, herbæ & arbores & stellæ & aves & pisces & quadrupedes: singula inquam hæc cum inter se homogenea, tum alia aliis heterogenea fuerūt, antequam primi nostri parentes fuissent à Deo conditi. Jam nec quinta divisio differentias proprias habet. nam reciprocatio ejusque contrarium non enunciatorum propriæ affectiones sunt: sed communes etiā notionibus simplicibus: ut relatis, ut definitioni, ut distributioni, ut proprio adjuncto, ut denique proprio cuiusvis. Restat postrema divisio: cujus differentia extra enunciatū latissimè se proferunt. Quippe non solum in Logica inventionem argumentum in simplex & comparatum: ac postea in doctrina dispositionis seu iudicii, syllogismus in simplicem & compositum dividitur: Verum etiam in Physicis corpus naturale in simplex & compositum distinguitur: denique differentia istæ in pluribus rebus locum habent. Ex his quæ de singulis istis enunciati divisionibus exposui, illud quoque perspicitur: divisiones has omnes observare legem κατὰ πάντος & legem καθ' αὐτό: sed duas tantum primas observare etiam legem καθόλου πρώτων: reliquarum verò nullam.

Simplex aut) Hactenus quinque enunciati divisiones vidimus: quarum duas author expressè tradit, primam in affirmatum & negatum, alteram in verum & falsum: ad reliquas tres tantum allusit: tertiam nimirum in contingens & necessariū, quartam in homogeneum & heterogeneū, quintam denique in reciprocum & non reciprocum. Sequitur ergo hic sexta enunciati divisio, authori tamen tertia, in simplex & compositum. Vocatur autem simplex enunciatum, non quod omnis compositionis expers sit: (constat enim è subjecto, & prædicato, & copula) sed respectu enunciati compositi, quod è duob. pluribusve simplicibus enunciatis constat. Quæ admodum in Physicis quatuor elementa: ignis, aer, aqua & terra: vocantur corpora simplicia, respectu mixtorum.

quum & ipsa é materia & forma consent. *Verbi*] Nempé substantivi (ut vocatur á Grammaticis) idque interdum expressi interdum intellecti: ut Ignis est calidus: Ignis urit: quod perinde est ac si dicas, Ignis est res urit. *Vinculo*] Vinculum appellare maluit author, quam copulá: quia copulæ vocabulú angustius videtur, ppium que enuntiati copulati: in quo copulantur plura enuntiata per conjunctionem copulativam: ut, Christus, est & deus & homo. At vinculi nomen generalius videtur, & omnibus enuntiati generibus accommodatum: In omni enim enuntiato duo plura v. quædam inter se devinciuntur: ut in simplici duæ notiones, in composito duæ pluresve sententiæ. *Itaque affirmato*] Quod fit, quû inter partes enuntiati absque negationis nota præposita interponitur, Ignis est calidus. *Negato*] Quod fit; quando ei adverbium negandi proponitur: ut, Ignis non est calidus. Nam si adverbium negandi verbo substantivo non proximé præponatur, sed præponatur vel antecedenti vel consequenti, id est subjecto vel prædicato, tunc ejusmodi enuntiatum negatum non est: ut, homo est non lapis: quæ nominatur affirmatio *ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως*, ex transpositione, scilicet adverbii negandi. *Affirmatur vel negatur*] Scilicet ipsum axioma seu enuntiatum: hoc est, enuntiati consequens, quod vulgò prædicatum, & á nonnullis attributum dicitur. *Antecedens*] Vulgò subjectum. Sed noster author Subjecti nomen in doctrina Inventionis retinet, ad significandum argumentum quod adjuncto é regione respondet. *Consequens*] Vulgò prædicatum, item attributum. *Argumentum quodlibet*] *κατὰ ἄρχειν ἢ κατὰ ἰσχυρίαν* loquitur. *Plenis comparat.*] Nam plenæ comparationes constant ex protati & apodoti, ac proinde non possunt enunciari nisi enuntiato composito copulato: ut,

Tale tuum carmen nobis digne poeta,

Quale sopor fessis in gramine.

Vide infra cap. 5. Distributiones verò non possunt enunciari nisi enuntiato composito disjuncto. ut, Omni

caus.

enunciatio aut vera est aut falsa: vide in frâ c. 8. Ait autem *Plenis*: quia nihil verat quô minus cōparata enūciantur simpliciter, h. e. per enunciatum simplex: si modo protatis & apodosis comparationis non distinguantur. Exempla vide lib. 1. cap. 18, 19, 20, 21, 22. *Affirmando*] Nam si contrā fiat, enunciata falsa nascuntur. *Generale aut*] Divisionem hanc admitto: sed alio sensu quā ipsius membra definitionibus authoris hic declarata sunt. Quam enim hæc enunciati divisio ē quantitate antecedentis sumta sit: antecedens autem enunciatum, aut commune sit aut proprium, seu (ut Logici loquuntur) aut generale aut speciale: consequens est ut enunciatum generale appelletur cuius antecedens generale est: siue consequens ei attribuitur omni, siue non omni: Speciale contrā, cuius subjectum speciale seu proprium est. Divisio igitur proposita, membrorumque definitiones, sic erunt instituendæ.

Enunciatum simplex aut generale est, aut speciale. Generale, cuius antecedens est generale. Et hoc aut universale est, aut particulare. Universale, quando consequens de antecedente enunciatum universo seu toto seu omni: hoc est, de omnib. & singulis speciebus sub eo cōprehensis. Et hoc aut determinatum est, aut indeterminate. Determinatum, cuius antecedenti adiectum est signum quantitatis universale: ut, *Omnis homo est animal*. Indeterminate, cuius antecedens signo quantitatis caret: ut, *Homo est animal*. Atque sic dividitur universale. Particulare enunciatum est, quando consequens de antecedente non universo seu toto seu omni enunciatum, sed tantum ex parte: idque semper adiecto signo quantitatis: ut, *Quidam homo fuit reliquorum omnium pater*, *Quidam homines sunt à Deo electi ad vitam æternam*. Hoc genus enunciati videtur nominandum *infinitum*: quia signum quantitatis particulare, etsi genus ad speciem speciēve aliquot restringit: tamē speciem speciēve illas non definit, nec diserte indicat. Sic certè Grammatici Græci pronomen *τις, τι* (id est,

aliquis, aliqua, aliquid) quū non accipitur interrogative, *infinitum* vocant. Sed *particulare* vocatur haud incommode: quia consequens ipsius de antecedentis tantum parte enunciat. Atq; hæc de enunciato generali. Speciale enunciatū est, cuius antecedens speciale seu propriū est: ut, Paulus fuit apostolus : Judas Iscariotes prodidit Christum. Hoc genus enunciati noster author vocat *propriū*: vulgo appellatur *singulare*, eo quod antecedens rem significat singularem seu unicam & individuat: quā noster author speciem specialissimā nominat. Hæc si admittuntur: fatendum erit, Ramum primō appellationem hanc, *Generale*, non rectē restrinxisse ad enunciatum universale: quum pertineat etiam ad particulare. deinde, non rectē speciale divisisse in particulare & propriū: quum solum propriū speciale sit, particulare autē generale. postremō & illud liquet: eum inconstanter in definiendo locutum: ut qui enunciati specialis definitionem nō tradiderit talem quæ per omnia, opposita esset definitioni enunciati generalis. etenim in definitione enunciati generalis ponit *Consequens commune*, item *Generaliter*: at in definitione enunciati specialis, nihil priori particulæ opponit. Nec enunciatum generale ratione attribuendi, sed à quantitate antecedentis denominandum est: sicut ipse author in denominando proprio observavit, Quod autem paulo antè dixi, particulari enunciato semper adjectum esse signum quantitatis, ideo dixi: quia enunciatum indefinitum seu indistinctum natum semper * æquipollet universali: nunquam autē (ut vulgō falsō traditur) particulari. Et si enim non semper universaliter vera sunt quæ indefinitē enunciantur: tamen eo sensu enūntiantur ac si universaliter vera essent, quippe aliās nullam cōcludendi vim haberent: id quod probatorum authorum exempla comprobabunt. ut in illa exhortatione Turni apud Virgil. 10. *Æneid.* ubi Rutulos ad arma capeffenda Trojanosque arcendos exhortans, inter alia dicit: *Audentes fortuna iuvat.* Quæ si interpreteris particulariter, Nonnullos audentes for-

Consentit Scaliger, De subtilit. exercit. 211. sect. 2. ubi ait: Philosophi cum dicunt speciem, idē intelligunt atque si totam dicerēt speciem. Idem enim est, Homo, & omnis homo.

una iuvat: quam quæso vim concludendi habebit? Fac enim syllogismum:

Quosdam audentes fortuna iuvat:

Vos Rutuli audete:

Ergo fortuna vos iuvabit.

Quis sic argumentantē ferat? quum in syllogismis primæ (sicut & secundæ) figuræ propositionem aut universalem, aut singularem, nunquam autem particularem esse oporteat. Quamquam fatendum est, huiusmodi indefinita enuntiata quibus enuntiantur res plerumque contingentes, enuntiarī sensu non vere-universali, sed quasi universali seu pæne-universali: & tamen habere concludendi vim, sed tantūm probabilem. Quum enim fortuna (ut in exemplo proposito maneamus) plerumque audentes iuvat, probabile est etiam nunc adiutam. Sic quum dicitur, Cretenses sunt mendaces: quum hoc de plerisque intelligatur, probabile est etiam hunc Cretensem, in quem forte incidimus, mendacem esse. *Quando commune*] Quomodo generale enunciatum definiendum videatur, paulo antē diximus. *Attribuitur generaliter*] Id est, quum aliquid enuntiatur de toto genere, seu de omnibus speciebus: καὶ ὅλεν ἢ κατὰ πάντας, ut, Omne animal sentit: hīc sensus affirmatur de toto genere animalium, seu de omnibus speciebus animalis: nempe de homine & bestia. Nullum animal perpetuū vigilat: hīc perpetua vigilatio negatur de toto genere animalium, seu de omnibus speciebus animalis. *Contradictio*] Id est, enunciatorū per affirmationem & negationem oppositio: nam Aristoteli & vulgo ἀντίφασις, id est Contradictio, specialiū dicitur. *Non semper*] Hīc oritur gravis quæstio. Sunt enim qui contendant, contradictionem semper dividere verum & falsum. Ad hanc magnorum virorum dissensionem dirimendam & conciliandam, observandū est eos non de uno eodemque contradictionis genere loqui. Noster enim author hīc respicit ad eam contradictionē quæ pender ex affirmatione & negatione vinculi: ut O-

Rom. 3, 20.

Psal. 143, 2.

omne animal est rationale: Nullū animal est rationale. quod perinde est ac si dicas, Omne animal non est rationale. Quod genus loquendi Romanis quidem auribus insolens est: veruntamen usitatum apud Hebræos, & ab Apostolo etiam in lingua Græca retentum: ut ubi allegat dictum Psalmi, In conspectu tuo non justificabitur omnis caro: *πᾶσα σὰρξ*. Quorū verborum syntaxis est, Omnis caro non justificabitur: id est, Nulla caro justificabitur. Qui autem nostrum authorem hallucinari iudicant, respiciunt ad eam contradictionem quæ pendet ex affirmatione & negatione signi quantitatis in enunciati antecedente: ut, Omnis homo est sanus, Nō omnis homo est sanus. Ac de hoc quidem posteriore contradictionis genere verum est, eam semper verum à falso dividere: de illo autem priore (pace eorum dixerim) non est verum: id quod exempla à nostro authore posita manifeste evincunt. At, inquit illi, enunciata ista à P. Ramo hic proposita, non sunt contradictoria: sed contraria. At, inquam ego, contradictoria sunt: vel ex definitione Aristotelis quæ extat in libro de Interpre. c. 4. ubi ait, *ἡ ἐστὶν ὁ ἑστὶν ἀντίφασις, κατὰ φασιν καὶ ἀπὸ φασιν αὐτὴν ἀντιφασίν*: id est, Et esto hoc contradictio, affirmatio & negatio oppositæ: id est, quarum altera alteri est opposita. Nec verò quum in hoc genere contradictionis, signum affirmativum universale negativo universali permutatur: idcirco ipsum enunciati antecedens seu subiectum mutatur: sed idem prorsus subiectum manet, eademque quantitatis determinatio: sed qualitas tantum enunciati mutatur, nempe affirmatio in negatione: ut ex logica illa analysi de qua paulo antè admonuimus, manifestum est. Præterea si propter mutatum signum quantitatis, mutatum esset subiectum: tum ne hæc quidem contradictio esset, Omne animal sentit, Quoddam animal non sentit. nam si dicas, sic contradicendum esse, Non omne animal sentit: hoc merum effugium est. quum huic enunciato illud æquipolleat. Porro ne ullus dubitandi locus relinquantur, an contra-

dictio

dictio in universalia enuntiata cadat, hoc est, an enuntiata duo universalia contradictorie inter se opponi possint: exemplo clarissimo id demonstrabo. Controversia erat olim in Ecclesia inter orthodoxos & Pelagianos (sicut & hodie inter orthodoxos & Anabaptistas) de peccato originali. Affirmabant enim, & etiam nunc affirmant orthodoxi: infantes habere peccatum, scilicet originale. Hoc ipsum Pelagiani olim negabāt, & hodie negant Anabaptistæ. Certū igitur est, hæc duo enunciata esse contradictoria, nempe: Infantes habent peccatū, Infantes non habent peccatum. Aliās enim nulla hinc extitisset controversia: aut quæ extitit, non esset vera controversia, sed inanis *λογμαχία*. At inquam, utrumque istud enuntiatum universale est. Quum enim orthodoxi dicunt, Infantes habent peccatum: sic intelligunt, ac si dicerent: Omnes infantes (nempe naturaliter concepti ac geniti) peccatum habent. Similiter Pelagiani & Anabaptistæ quum dicunt, Infantes non habent peccatū: sic intelligunt, ac si dicerent, Nulli infantes habent peccatum. Quare ex isto exemplo perspicitur, contradictionē in universalibus locū habere. At universaliū contradictionem nō semper dividere verū à falso, exemplis ab authore positis clarissimè liquet. Sed quærat nunc aliquis, quando igitur dividat, & quando non dividat, quæ quidem quæstio ad iudicium veritatis necessaria est. Respondeo, quantum nunc videre possum, Contradictionē universalium in prædicatione seu attributione ea quæ vocatur *κατὰ φύσιν*, semper dividere verū à falso: at in prædicatione *παρὰ φύσιν*, nunquā: tunc enim semper utrumque falsum est. Nominatur autem *κατηγορία ἡ κατὰ φύσιν*, quum latiora attribuuntur angustioribus, seu generalia specialibus: contra *κατηγορία ἡ παρὰ φύσιν* dicitur, quū angustiora attribuuntur latioribus, seu specialia generalibus: ut, Omne animal est rationale, Nullū animal est rationale: utrumque falsum est: quia differentia attribuitur generi, quo tamen est angustior. Idē fit in hoc exemplo: Oēs homines sunt sapientes.

tes, Nulli homines sunt sapientes. At objiciet fortasse aliquis, Contradictionē universaliū in attributione *κατὰ φῶσιν*, non assequi contradictionis finē: quippe quū non tollat falsum per oppositum verum: ac proinde si frustra sit, nullumq; usum habet, non esse de ea in arte præcipiendum. Ad hoc respondeo per distinctionem. Finis contradictionis duplex est: unus generalis & omniū contradictione utentū communis, nempe tollere enuntiatiū positū per oppositū: alter specialis & sapientū ac veritatis studiosorū proprius: nempe tollere falsum per oppositū verū. Jam etsi contradictio universaliū in attributione *κατὰ φῶσιν*, nō assequitur finem contradictionis specialem: assequitur tamē finem generalē: nam tollit propositum falsum. Etsi enim opponat alterū falsum: tñ illud cum proposito ita pugnat ut illo stante, propositum cadere necesse sit. In nulla enim contradictione utrumq; potest esse verum. Quare si eorum alterum pro vero habebatur, tum alterum necessariō pro falso habendū erit. Exempli gratia, si verum esse judicatur, omnes homines esse ordinatos ad vitam æternam: necessariō falsum esse judicabitur oppositum, nempe, Nullōs homines ad vitam æternam ordinatos esse. Etsi autem usus ille contradictionis qua falso falsum opponitur, abusus potius est quā usus: tamen in arte de illo genere contradictionis præcipiendum est: ne quis existimans, quavis contradictione verum à falso distingui, in errorem inducatur, falsum nimirum pro vero amplectens. At erunt fortasse qui putent, idcirco nullum esse contradictionis universalium usum, quod non sit opus universali contradicere per universale, quum satis sit contradicere per particulare. Verū isti non rectē putant. Nō enim semper satis est, enuntiato universali contradicere particulariter: sed sæpe veritas postulat, ut ei contradicatur universaliter. Quippe enunciatiū universale contingit falsum esse aut in totum, aut ex parte. Si ex parte falsum fuerit, tum erit satis contradicere particulariter. Contradictionis enim præcipuus finis atque

usus est, tollere enunciatum falsum per oppositum verum. Quum igitur enunciatum universale, nō fuerit in totum falsum, sed tantū ex parte: hoc est, quū non singula enuntiata sub universali, tanquam species sub genere, comprehensa, fuerint falsa: sed tantū unum aut alterum: tum solū contradicendum est particulariter, nempe illi falso, vel illis falsis: non autem universaliter, id est singulis: sic enim veris quoque contradiceretur. Ut, Omnes homines ordinati sunt ad vitam æternam. huic enunciato contradicendum sic, Non omnes homines ordinati sunt ad vitam æternam: vel (quod idem valet) Quidam homines non sunt ordinati ad vitam æternam. At verō si enunciatum universale, falsum fuerit ex toto: tum certē non est satis contradicere ei particulariter: sic enim periclitaretur veritas: quippe quod innueretur, non esse ex toto falsum, sed tantū ex parte. ut si quis dicat, Nulli infantes nascuntur in peccato: non erit satis, si contradicas particulariter, nempe sic: Non nulli vel Quidam infantes nascuntur in peccato. sic enim innueres, aliquos non nasci in peccato: id quod falsum est. Contradicendum igitur erit universaliter, nempe sic, Omnes infantes nascuntur in peccato: ut intelligatur, enunciatum Pelagianorum & Anabaptistarum ex toto & per omnia falsum esse. Porro Christum in hac quæstione semper excipimus: quum quæstio intelligatur de naturalibus hæredibus Adæ, seu posteris Adæ secundum ordinem naturæ ex illo ortis. Caterum ut duplex illa universalibus contradicendi ratio meliūs intelligatur: observandum est, universale quodque enunciatum resolvi posse in specialia sub ipso comprehensa. ut, Omne animal est rationale: resolvitur brevissimè & proximè in hæc duo: Bestia est rationalis, & homo est rationalis: quorum unum est falsum, alterum verum. Non igitur hic contradicendum erit universaliter: sic enim vero quoque contradiceretur: sed contradicendum particulariter, Quoddam animal non est rationale, nempe bestia.

Cujus contradictionis summa huc redit, quasi dicetur: Bestia est rationalis, Bestia non est rationalis. Jam sume falsum universaliter, ut, Omne animal incorporeum est: id est, Et bestia incorporea est, & homo incorporeus est. hic non est satis contradicere particulariter, Non omne animal incorporeum est, seu, Quoddam animal non est incorporeum. sic enim innueres, aliquod animal (nempe vel bestiam, vel hominem) incorporeum esse. quod falsum est. Hujus ἀναλύσεως argumento demonstrari etiam potest, oppositione universalium enuntiatorum idem de eodem affirmari & negari: ac proinde oppositionem illam, contradictionem esse. Nam quem admodum se habent partes ad partes, ita se habet totum ad totum. Ergo quemadmodum se habent hæc duo enuntia (Bestia sentit, & homo sentit) ad ista duo (Bestia non sentit, & Homo non sentit:) similiter se habebit hoc enuntiatum (Animal sentit) ad illud, Animal non sentit. Atqui unumquodque ex illis duobus, alteri oppositum contradicit. Ergo & hoc universale universali oppositum contradicit. Quod ut melius etiam num liqueat, proponemus enuntiatum universale quod resolvatur in enuntiata singularia: ut, Omnis homo conditus est ad imaginem Dei. Jam sige, duos tantum in rerum natura esse homines, ut fuerunt ante lapsum: nempe Adamum & Evam. Quare enuntiatum illud universale æquipollebit his duobus singularibus: Adamus conditus est ad imaginem Dei, & Eva condita est ad imaginem Dei. Jam si quis enuntiatio isti universali contradicat universaliter, sic: Nullus homo conditus est ad imaginem Dei: illud negativum æquipollebit his duobus: Adamus non est conditus ad imaginem Dei, & Eva non est condita ad imaginem Dei. Atqui certum est, singularia illa enuntiata (quæ Ramus propria nominat) inter se opponi contradictoriè. Quapropter & universalia sub quibus illa continentur, pari ratione contradictoriè opponi fatendum est.

Ad extremum illud quoque observandum arbitror non recte

recte

recte argumentari eos, qui quum affirmant, duo enun-
 tiata universalia per affirmationem & negationem in-
 ter se opposita, opponi ἐναντίας, id est contrarié: inde ne-
 gant, non igitur illa opponi ἀντιφατικός, id est contradi-
 ctorié. At, inquam, hoc perinde est, ac si quis ita argu-
 mentaretur: Socrates est animal: non igitur est homo.
 Nam quemadmodum se habet animal & hominem,
 nempe ut genus ad speciem: ita etiam se habet ἐναντίο-
 της, id est contrarietas, seu ἐναντίωσις, id est contraria-
 tio, ad ἀντιφασιν, hoc est contradictionem. Quippe o-
 mnis ἀντιφασις, ἐναντίότης est: hoc est, omnis contradi-
 ctio contrarietas est: est enim ἐναντιότης τῶν φάσεων, cō-
 trarietas enuntiationum: ut ipsum nominis etymon e-
 vincit. At non omnis contrarietas, contradictio est: Est
 enim quædam contrarietas simplicium notionum: ut
 relatorum & adverforum. Nam privantia sub adver-
 sis continentur: ut in Exercitationibus nostris demon-
 stravimus. Contradicentia autem non sunt notionēs
 simplices: quum sint enuntiata: quorum affectiones,
 affirmatio & negatio, sub contrariis adversis continen-
 tur. Ex his denique perspicitur, enuntiata quæ vocari
 solent contraria, & ea quæ nominantur cōtradictoria,
 non recte tanquam εἰς ἡ ἀντιδιφασίαν inter se opponi:
 quum contradictoria, contraria quocque sint: quippe
 quæ alias ne contradictoria quidem essent. *Quando
 consequens*] Quomodo enuntiatum speciale definien-
 dum esse videatur, paulo antè diximus. *Non omni an-
 tecedens*] Id est, quum aliquid enuntiatum non de to-
 to genere, sed tantum de aliquot speciebus, vel etiam
 de una tantum specie. Sed hic committitur elenchus
 homonymiæ. Nam particula hæc, *Non omni*, in enun-
 tiato particulari intelligitur σεντικώς, privativè, nam
 illius antecedens seu subjectum, generale atque com-
 mune est, ac proinde capax signi affirmativi, *Omnis*,
 at in enuntiato proprio (de quo tamen ineptè dici vi-
 detur) non potest intelligi nisi ἀποφατικώς, negativè.
 nam illius antecedens quum sit speciale ac proprium,

nempe individuum seu res singularis; non est capax signi affirmativi, *Omnis. Semper dicitur*] Si scilicet particulari aut singulari affirmationi opponatur negatio universalis: aut contra particulari aut singulari negationi, affirmatio universalis. Nam si particulari affirmationi opponatur negatio particularis: utrumque enunciatum verum esse potest: ut, Quidam docti sunt viri boni: Quidam docti non sunt viri boni. Sed hoc genus contradictionis à superiore diversum est. Superius enim pender ex affirmatione & negatione vinculi: ut, Omne animal est rationale, Nullum animal est rationale. quod perinde est ac si dicas, Omne animal non est rationale. At hoc genus contradicendi pender ex affirmatione & negatione signi quantitatis in antecedente: ut, Aliquid ignoscendum est: Nihil ignoscendum est, quod perinde est ac si dicas, Non aliquid ignoscendum est, quomodo Græci dicunt, *ἔστι τι, quasi ἔστι τι*. Sic, Aliqua clementia non est laudanda: Omnis clementia est laudanda. quod perinde est ac si dicas, Non aliqua clementia non est laudanda, hoc est, Nulla, clementia non est laudanda. Quo loco observandum, hoc posterius contradictionis genus semper dividere verum & falsum: non solum in enunciato particulari, sed etiam in universali: ut, Omne animal est rationale, Non omne animal est rationale: Sic,

Omnis in Urbe locus Baijs pralucet amoenis:

Non omnis in Urbe locus Baijs pralucet amoenis.

Particulare aut] Quid de hac divisione sentiendum sit: judicare poterit lector ex iis quæ paulo ante annotavimus ad divisionem axiomatis simplicis. *Commune]* Hoc non est *κατὰ πάντος*: ut, Quidam homo est Socrates. hoc enunciatum particulare est: & tamen consequens commune non est, sed proprium. *Particulariter]* id est, Non toti generi antecedentis: sed tantum aliquot ejus speciebus, vel etiã uni tantum specie: idque indefinitè, id est, ita ut nulla certa species indicetur, sed tantum aliqua aut aliquæ innuantur: unde auctor hujusmo-

huiusmodi enuntiata olim non incommodè infinita appellavit. ut quum Christus in postrema cœna discipulis diceret, Aliquis é vobis me proditurus est. Sic Phil. 1, 15. Ac nonnulli quidem per invidiam & contentione: nonnulli verò etiam propensâ voluntate Christum prædicant. hîc duo enuntiata infinita sunt. *Generaliter*] Id est, universaliter. Hoc non est καθόλου πρῶτον: quia convenit etiâ enunciato universali, quod author generale nominat. Ubi observabis, sicut enunciato particulari contradicitur universaliter: sic universali contradici particulariter: quæ utraque contradictio verum à falso dividit. *Proprium*] Vulgò propositio singularis. Author vocat enunciatum propriû: vel quia antecedens seu subiectum ferè constat nomine proprio: vel quia subiectû non est quiddam commune & generale, sed proprium & speciale, nèpe species specialissima seu res singularis. *Antecedenti proprio*] Vulgò vocant individuum, item singulare seu rem singularem: author speciem specialissimam. *Contradictio*] Videlicet contradictio primi generis, quæ pendet ex affirmatione & negatione vinculi: quæ quidem sola hîc locum habet: nam altera quæ pendet ex affirmatione & negatione signi quantitatis in antecedente, ab hoc genere enunciati aliena est.

CAP. 5. DE AXIOMATE

copulato.

Axioma compositum est, quod vinculo " cōjunctionis continetur. Itaq; " é conjunctione affirmata vel negata, affirmatur vel negatur. " Contradictionisq; pars vera est, pars falsa. Enunciatum compositum, est pro sua conjunctione congregativum, aut segregativum: congregativû, enunciat omnia consentanea affirmando, omnia etiam dissentanea " negando. Est verò copulatû aut cōnexum. Copulatum,

cujus conjunctio est copulativa. ut 1. *Æneid.*

*"Unā Eurūsq; Notūsq; ruūt, creberque procellis
Africus. —*

Hic igitur negatio erit & contradiçtio:

*"Nō unā Eurūsq; Notūsq; ruunt, creber-
que procellis*

Africus. —

Verum enunciati copulati judicium pender
ex omnium partium veritate: "falsum, saltem
ex una parte falsa. Huic generi affine est enun-
ciatum relata: "qualitatis, cujus conjunctio est
ipsa relatio. 3. *Eclog.*

*Tale tuum carmen nobis divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine. —*

Hic copulatum judicium est, tanquam dice-
retur: Sopor est fessis gratus, & sic tuum carmen
nobis gratum est: cujus negatio,

** Non tale tuum carmen nobis divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine. —*

Conjunctionis] Intellige notam conjunctionis Gram-
maticam. Enunciatum igitur compositum est quo enun-
ciata simplicia duo plurave, cōjunctione aliqua inter se
composita enuntiantur. *E conjunctione*] Imò affirma-
tio & negatio in compositis enūtiatis tam videntur pē-
dere à verbo substantivo, quàm in simplicibus. Verbi gra-
tia in copulatis: Eurū & Notū ruūt unā, Eurū & Notū
non ruunt unā. sic, Carmen tuum est nobis tale, quale
sopor fessis: Carmen tuum non est nobis tale, quale so-
por fessis. In connexis: Si fortuna Sinonem finxit misē-
rum, finget etiam mendacem: Si maximē fortuna Sino-
nem finxit miserum, non finget tamen mendacem. In
discretis: *Quancūq;* sensilia sensu corporis judicantur, re-
feruntur tamen ad animum: Si sensilia sensu corporis
judi-

judicantur, non referuntur ad animum. Deniq; in dis-
 junctis: Enuntiatio est aut vera aut falsa: Enuntiatio nō
 est aut vera aut falsa. *Contradictionisque*] Intellige cō-
 traditionem primi generis, qua negatur vinculum. nā
 contradictio qua negatur signū quantitatis, ā compo-
 sitis enūtiatis aliena videtur esse: exceptis disjunctis, & ~~item~~
 copulatis: ut quæ ad naturam simplicium propius videtur
 accedere. *Negando*] Exceptis enunciatis sacram litera-
 rum de Christo, quib. de eo enuntiatur dissidentanea affir-
 mado, ppter duas in ejus persona naturas (divinā & hu-
 manā) inseparabiliter inter se unitas: ut, Christus & ubi
 que est, & in uno tantū loco. *Una Eurusque*] Hic tria e-
 nunciata sunt. 1, Eurus ruit. 2, Notus ruit. 3, Africus ruit.
 Sed hæc tria in unum cōjuncta atq; composita sunt per
 conjunctionē copulativam, *Que. Non una*] Duplex est
 ratio negandi in enunciatis copulatis: negatur enim aut
 pars tantū, aut totū. Quum negatur pars tantū, tū ad
 verbiū negandi præponitur conjunctioni: ut, Socrates &
 bonus & doctus est: Socrates nō & bonus & doctus est.
 quasi dicatur, Socrates est quidem bonus: at nō est do-
 ctus. vel, Est quidem doctus: at nō est bonus. Quum ne-
 gatur totū: tum cōjunctiones affirmativæ permutantur
 negativis: ut Socrates nec bonus nec doctus est. quasi
 dicatur, Socrates & bonus & doctus non est. Sic apud
 Græcos: ὁ σωκράτης ἀγαθὸς τε καὶ σοφὸς ἔστι ὁ σωκράτης
 ἢ ἀγαθὸς ἢ τε σοφὸς ἔστι. Sic in nostra lingua, *Der Socra-
 tes ist beydes from &nd gelehrt, Der Socrates ist Weder
 from noch gelehrt.* Sed prior ratio negandi propria est
 hujus loci: ut per quā negatur ipsa copulatio. *Falsum,*
[saltem ex una parte falsa] Enunciatum copulatum
 falsum est, sive oēs ejus partes falsæ sint, sive nō omnes,
 sed una tantū, vel aliquæ tantū. Veruntamē si partes
 oēs falsæ sint, tūc enunciatū copulātū simpliciter & ex to-
 to falsum est: si una vel aliquæ tantū, tunc enunciatū co-
 pulatum est quidē falsum, sed ex parte tantū & secundū
 quid, non aut ex toto seu in totum & simpliciter. *Qua-
 litatis*] Atque etiam quantitatis, & omnino compara-

tionis: hoc est, enunciatur, quo enunciatur plena comparatio: constans nimirum duabus partibus, protasi & apodosi: ac proinde duobus enunciatis, quæ inter se componuntur per vocabula relativa comparationis. Hujusmodi enuntiatorum exempla vide lib. 1. cap. 18, 19, 20, 21, 22. *Non tale*] Hic adverbium negandi præpositum est apodosi: interdum præponitur protasi, ut apud Cicero Lælio: Non quemadmodum equis vetulis teneros antepone solemus, sic amici novi veteribus antepondi sunt.

CAP. 6. DE AXIOMATE CONNEXO.

"Axioma connexum, est congregativum, cuius conjunctio est connexiva. Sicut 2. *Æneid.*

— *Si miserum fortuna Sinonem*

Finxit, vanum etiam mendacemque improba fingit,
cujus negatio est,

Non si miserum fortuna Sinonem

Finxit, vanum etiam mendacemque improba fingit.

Conjunctio etiam hæc interdum negatur aperte, ut, "tius, negando consequentiam: ut pro Amer. "Non continuo si me in sicariorum gregem contuli, sicarius sum. De Fato, "Nec si omne enunciatum verum est aut falsum, sequitur illico causas esse immutabiles. Affirmatio. n. significat, si sit antecedens, etiam consequens esse. Negatio itaque & contradictio statuit, "si sit antecedens, non ideo consequens esse. Quare cum judicabis, connexum absolute verum esse; necessarium quoque judicabis: & intelliges, hanc necessitatem esse necessariam partium connexioni oriri, quæ ipsa potest esse vel in falsis partibus: ut, Si homo est leo, est etiam quadrupes, necessarium connexum est.

est. At si connexio sit contingens & pro sua tantum probabilitate ponatur, iudicium ejus tantum opinio fuerit: ut Terent. Andr.

"Paphile, si id facis, hodie postremum me vides."
 Connexo axiomati affinis est ista consequentia relatio: ut, Cum Tullius sit orator, est etiam peritus bene dicendi.

Axioma connexum] Vulgo appellatur Propositio conditionalis: sicut superior copulativa. Dividitur enim vulgo propositio in categoricam & hypotheticam: deinde hypothetica in conditionalem, copulativam & disjunctivam. Quae utraque divisio vitiosa est. Prior ideo: primum, quia partes non sunt inter se dissentaneae, nam hypothetica propositio est etiam categorica: quia κατηγορία, praedicat, id est, enuntiat aliquid de aliquo: ut, Si sol lucet, dies est. Deinde ideo, quia partes non sunt cum toto reciprocae: Nam omnis quidem categorica, id est, simplex, omnisque hypothetica, est propositio: at non omnis propositio est categorica, id est, simplex, vel hypothetica. quippe propositiones copulativae & disjunctivae neque categoricae sunt, id est, simplices: neque hypotheticae, id est, conditionales. Altera divisio similiter vitiosa est: partim propter ἀδελχείαν membri primi: hypothetica enim Graecis idem est quod Latinis conditionalis: ὑπόθεσις enim Latini conditionem vocant. partim propter falsitatem membrorum reliquorum; quippe quae cum toto dissentaneae sunt: nulla enim hypothetica vel copulativa vel disjunctiva est. Repudiata igitur tam vitiosa divisione, retineamus bonam & legitimam quam nostrer author tradidit. *Non si miserum*] Duplex est ratio contradicendi enunciatis conexis affirmatis. Aut enim negatur solū consequentia: & tunc adverbium negandi praepositur conjunctioni connexivae: aut affirmatur et consequentia contrarii: & tunc adverbium negandi praepositur verbo substantivo enunciati consequentis. Exempla prio

ris contradictionis sunt in textu: posterioris est hoc: Ratio dicit, Si Deus nos castigat, odit nos. Verbum De contradicit, Si Deus nos castigat, non odit nos, sed amat nos. Nam quum judicamur, à Domino castigamur, cum mundo condemnemur: 1. Corint. 11, 32. Item, Qui diligit Dominus, castigat: & flagellat omnem filium quem recipit, Hebr. 12, 6. Prov 3, 13. Sed prior ratio negādi, propriè hujus est loci: quia per eam negatur ipsa connexio. *Non continuo*] Sic, Non continuo si Christus in publicanorum gregem se contulit, socius publicanorum fuit. *Necesse*] Sic, Non si corpus Christi personaliter unitū est τῷ λόγῳ, sequitur illico istud esse ubiq. *Paraphrasis*] Hujus generis enuntiata sunt promissiones & cōminationes hominū cōditionales: idq; propter voluntatis humanæ mutabilitatē, vel etiā propter promittentis cōminantiumve simulationē. *Cum Tullius*] Hujusmodi oratio videtur potiùs enthymema esse, id est syllogismus imperfectus, cui deest propositio: idque propterea, quòd antecedens tanquam certum affirmatur. Periode enim est ac si dicatur: Tullius est orator: Ergo est etiam peritus bene dicendi. *Si sit*] Id est, Si maximè sit antecedens, non tamen ideo consequens esse.

CAP. 7. DE AXIOMATE
discreto.

Axioma segregativum, est cujus conjunctio est segregativa: ideoque argumenta dissenteanea enunciat. Enuntiarum segregativum, est discretum aut disjunctum. Discretum, cujus conjunctio est discretiva. Itaque è dissenteanea præcipuè diversa enuntiat. §. Tusc. Quanquam sensu corporis judicentur, ad animum referuntur tamè: "cujus negatio & contradictio est, "Ne quanquam corporis sensu judicentur, tamen ad animum referri: vel, Quanquam sensu cor-
poris

poris judicentur, "non tamen ad animum referri. Nam, Tamen, est hic conjunctio præcipua. Discretum enunciatur judicatur esse verum & legitimum, si partes non solum veræ: sed etiam discretæ sint: falsum" vel ridiculum contrā.

Cuius negatio & contradictio] Hanc de discretorum contradictione doctrinam usus differendi (quod equidem sciam) minimè comprobatur: sed videtur eā author noluisse omittere, ne deformis quasi hiatus conspiceretur: neve doctrina compositorum enuntiatorū hac parte hiulca appareret: quum in reliquis compositi enuntiatī speciebus ratio contradicendi ostendatur. At nihil falsi aut incerti docendum erat, ut inde doctrinæ elegantia existeret. Satiū enim est, doctrinam aliqua parte hiulcam, ac proinde inelegantem esse: quā falsum aut incertum temere affirmari. Quid ergo? inquit aliquis. nullāne igitur est in discretis contradictio? Omnino, inquam. quippe aliās ne enuntiata quidem essent: nisi contradictionem reciperent. Omne enim enuntiatum aut affirmat aut negat: omni autem affirmationi opponi potest negatio, omniq; item negationi opponi potest affirmatio: quæ ipsa affirmationis & negationis inter se oppositio, nihil aliud est quā contradictio. Quum igitur contradictio necessariō in discretis enuntiatis locum habeat: observandum erit in differendi usu, quomodo discretis contradicatur. Quantum autem potui observare, non tam discretis enuntiatis contradicatur, quā per ipsa contradicatur aliis enuntiatis: quāq; illud quoq; fieri nihil vetat. Contradicatur autem per discretā vel copulatis, vel connexis. Et copulatis non quidem quibuscvis, sed iis quæ judicantur ex parte falsæ: ut scilicet discernatur pars vera à falsā; dum illa conceditur, ista verō negatur. ut si quis dicat: *Æsopus & ingeniosus & formosus fuit*, contradicatur sic: *Æsopus fuit quidem ingeniosus, at non fuit formosus.*

Connexis item per discreta contradicatur nō quibusvis, sed iis tantū quorum conceditur antecedens. ut si quis dicat: Si Deus misericors est, non punit peccatores: contradicatur sic: Quamquam Deus misericors est, tamē punit peccatores. Tale est illud Ciceronis in principio libri primi de Offic. Quamquam abundas, Marce fili, praeceptis philosophiae: tamen lectione librorum meorum proficies. quo enuntiato Tullius contradicatur isti enuntiato filii sui: Si abundo praeceptis philosophiae, non proficiam lectione librorum tuorum. Ex his intelligitur, vicissim discretis contradici posse per copulata & connexa. ut si quis dicat: Aesopus fuit quidem ingeniosus, sed non fuit formosus: contradici potest sic: Aesopus fuit & ingeniosus & formosus. Item si quis dicat: Quamquam Deus est misericors, tamen punit peccatores: contradicatur sic: Si Deus est misericors, non punit peccatores. Sed quærat fortasse aliquis: Si copulatis ex partibus contradicatur per discreta: quis igitur usus erit contradictionis illius qua negatur copulati vinculum? Respondet: Illius contradictionis usus est, in genere admonere, copulatum esse falsum: at contradictionis per discretum usus est, partem copulati veram à falsa discernere: illam nimirum concedendo, istam negando. Idem quæri potest de connexo: cui quum contradicatur negatione vinculi, tantummodo negatur consequentia: de antecedentis autem veritate aut falsitate nil statuitur. At quum contradicatur connexo per discretum: tum non solum consequentia negatur, sed etiam antecedens tanquam verum conceditur. Unde perspicitur: contradictionis per discreta, illustriorem in disserendo usum esse: quam contradictionis quæ fit per vinculi negationem. *Non quamquam* Dubito an enuntiatum discretum hoc modo negatum (videlicet adverbio negandi notæ protaseos seu antecedentis præposito) usu loquendi & exemplis probatorum authorum confirmari possit. *Non tamen* Huiusmodi enunciata discreta negata, reperiuntur illa quidem apud bonos authores: sed (quod sciam) non habebunt

hunc usum, ut adhibeantur ad contradicendum enunciatis discretis affirmatis. Videtur autem enunciati discreti (sive negati, sive affirmati) usus esse duplex: alter in prolepsibus seu occupationibus, alter in contradicendo enunciatis copulatis ex parte falsis. Ac in prolepsibus quidem usum habet enunciatum discretum, quum enthymema defectum propositione, ita occupatur seu antevertitur, ut assumptio quidem concedatur, propositio autem negatur. ut 1. de Offic. in principio, Cicero occupat hoc enthymema Marci filii: Abundo præceptis philosophiæ: ergo non proficiam legendis philosophicis scriptis patris. Cicero respondet: Quanquam abundas præceptis philosophiæ, tamen proficies legendis meis scriptis. quasi dicat: Cōcedo assumptionem: sed nego propositionem, nempe, Si abundo præceptis philosophiæ, non proficiam legendis scriptis patris. vel, Quicumque abundat præceptis philosophiæ, is non proficiet legendis scriptis Ciceronis. Sic 2. Æneid. quum Poëta narrasset, quomodo Pyrrhus in expugnatione Trojæ Politen filium Priami persequens, ante ora patris occiderit: occupat hoc enthymema lectoris: Hic Priamus tenetur in media morte: ergo abstinuit ab increpando Pyrrho mortem intentante, ac potius vitam ab eo supplex deprecatus est. Poëta responder:

*Hic Priamus quanquā in media jam morte tenetur,
Non tamen abstinuit.*

Quasi dicat: Concedo assumptionē, sed nego propositionē, nempe, Si Priamus in media jā morte tenebatur, ergo abstinuit ab increpatione Pyrrhi. vel, Quicūq; in media morte tenetur, is abstinet ab increpatione hostis. Sic quū caro nostra dicit: Deus nos castigat, ergo odit nos: respondet spiritus, Quāq; De⁹ nos castigat, tñ nō odit nos.

Alter usus discreti enunciati est ad contradicendum enunciatis copulatis ex parte falsis: Etenim tunc pars vera à falsa discernitur atque distinguitur: ut, Ælopus & ingeniosus & formosus fuit. hoc enunciatum copulatum, falsum est ex parte posteriore. Ergo ei sic contra-

dicatur: Quanquam Æsopus fuit ingeniosus, non tamen
fuit formosus. Vel sic potius: Fuit quidem Æsopus inge-
niosus: sed non fuit formosus. quo modo ait Ovidius:
Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses. Eadem
est ratio contradicendi, si enunciaturum copulatum ne-
gans sit: ut, Æsopus nec ingeniosus, nec formosus fuit.
hoc copulatum negans falsum est ex parte prioris: ergo
sic contradicatur, Quanquam Æsopus non fuit formo-
sus, tamen fuit ingeniosus. *Vel ridiculum* Iur, Quo-
quam Socrates est homo, tamen est animal rationale.
hic segregantur consentanea, nempe definitum & de-
nitio: quæ segregatio ridicula & inepta est. Huiusmo-
di ridiculi enuntiati exemplum Cardano objicit Scaliger De subtilit. Exercit. 218. sect. 3. his verbis: Sed ad res
ba tua. Quum dixisti, quosdam (piscēs) nullum cibum
pere, miserimum exemplum attulisti. Non tamen,
quis, vescitur sturio. Quæ hæc est oratio? Ubi confir-
mationem apparare debuisti, adversativa uteris? Quid
nim illud fuerit sic? Quanquam non pauci pisces non
vescuntur, tamen sturio non vescitur. Maximā hinc veteres
latere subtilitatem: quippe quam nullo ingenio, nulla
philosophiæ machina erucere potis sum. Fortasse nonnulli
idem Mediolani, Cibus non capere & Non vesci. Ha-
ctenus Scaliger.

CAP. 8. DE AXIOMATE
disiuncto.

* Axioma disiunctum, est axioma segrega-
tivum, cujus conjunctio est disiunctiva. ut I.
Georgic.

*" Illic, ut perhibent, aut intempesta silet nox
Semper, & obtenta densantur nocte ven-
bra:*

*Aut redit à nobis aurora, diemque re-
cit.*

De Fat. "Omnis enūciatio est vera aut falsa. "

Hic significatur, é disjunctis unicum verum esse. Negatio igitur erit & contradictio: "Non omnis enūciatio est vera aut falsa. Et contradictione significatur, non necessarió alterutrum verum esse. Nam si disjunctio absoluté vera est, est etiam necessaria: partesque disjunctæ sunt oppositæ sine ullo medio. Veruntamen quamvis absoluté vera disjunctio, necessaria quoque sit: tamen nihil necesse est partes separatim necessarias esse: ut, "Homo est bon⁹ vel non est bonus, disjunctio necessaria est: & tamen, Homo est bonus, non est enūciatio necessaria: Item, Homo non est bonus, non est enūciatio necessaria: sed disjunctionis necessitas pendet é necessaria partium oppositione & disjunctione, non ex earum necessaria veritate. Disjunctio autem plerumque est ex conditione, ut si quærat, utrum Cleon venerit, an Socrates: quia ita pactum sit, alterutrum tantum venturum esse. Itaq; si disjunctio sit contingens, non est absoluté vera, & tantum opinabilis est: qualis est frequenter in hominum usu. Ovid. in Epistola Leandri,

"Aut mihi continget felix audacia salvo,

Aut mors solliciti finis amoris erit.

Axioma disjunctum] Vulgó propositio disjunctiva. Hoc enūciatio proprié enūciatur divisio, ac proinde contraria medio carentia. *Illic*] Hoc est, sub arcto per totum anni tempus aut continua nox est sex mensium, aut perpetuus totidem mensium dies. Hoc enūciatum

non est disiunctivum, sed distributivum: de quorum enunciatorum discrimine commodius differetur in exemplo proximè sequente. *Omni enunciatio* Hic enunciatum non videtur esse compositum: ac proinde nec disiunctum, sed simplex. Rationes cur ita videatur hæc occurrunt. 1. Quoniam est enunciatum universale. Omne autem enunciatum universale est simplex: si quidem enunciatum simplex rectè dividitur in universale & particulare & singulare: quomodo divisum fuit supra cap. 4. 2. Quoniam ei contradicitur ut enunciatum simpliciter, videlicet nota negationis præposita signo quantitatis, non autem conjunctioni disiunctivæ.

3. Quoniam non præbet usum ad syllogismum disiunctivum: non enim potest cōstituere illius propositionem.

4. Quoniam ei non convenit enunciatum disiunctivum propria affectio, quæ est, ut è disiunctis unicum verum sit. Hic enim neutrum verum est. nam nec omnis enunciatio est vera, nec etiam omnis enunciatio est falsa.

Hinc intelligi potest, distributionem non semper disiunctivè enuncitari. Quo ergo alio modo (quæ ratione quis) enunciatum? Nempe interdum enunciatum distributivè, hoc est, ita ut intelligatur antecedens in eas partes quæ in distributione enumerantur, tanquam in species distribui ac distingui: quod fit, quando distributio de antecedente generali universaliter enuntiatur: unde Omnis enunciatio est vera aut falsa. sic, Omne animal est rationale aut irrationale. Disiunctivè autem tunc enunciatum distributio, quum enūciatur de specie aliqua ejus generis ad quod distributio propriè pertinet: sive ea species sit specialissima, hoc est res singularis, quæ vulgo individuum dicitur: ut, Socrates aut rationalis est, aut irrationalis: Sive sit species subalterna: ut, Homo aut rationalis est, aut irrationalis. Quod ut plenius declaratur: dicendum duo esse disiunctivorum enunciatorum genera: unum eorum ubi distributio enūciatur de toto sive membra enuntientur de integro: ut, Sub archetipo totū anni tempus aut continua nox est sex mensis, ut

perpetuus totidem mēsum dies. siue species specificave
 differentiæ enuntientur de genere, idq; universaliter: ut,
 Omne animal aut homo est, aut bestia: itē, Omne ani-
 mal aut rationale est, aut irrationale. Alterū genus dis-
 iunctivorū est eorum, ubi distributio enuntiatur de parte
 aliqua eius totius ad quod propriē distributio pertinet:
 siue enuntietur de membro, ut, Hoc semestri aut conti-
 nua nox est sub arcto, aut continuus dies. siue enūtiatur
 distributio de specie aliqua: eaq; vel subalterna, ut, Ho-
 mo est rationalis aut irrationalis: vel specialissima, ut,
 Socrates aut rationalis est, aut irrationalis. Inter hæc
 duo disiunctivorum enuntiatorum genera hoc discrimen
 est: quod prius illud propriē loquendo non est dis-
 iunctivum, sed distributivum. Non enim habet vim dis-
 iungendi, sed distribuendi: ita scilicet, ut intelligatur, an-
 tecedens enuntiari in eas partes quæ in cōsequente enu-
 merantur, distribui. unde peculiari vocabulo eiusmodi
 enuntiata, distributiva appellari meretur. Alterum verō
 genus propriē disiunctivum est: quippe quo intelligitur,
 unam aliquam ex partibus in consequente enumeratis,
 antecedenti ita attribui, ut reliqua pars ab eodem dis-
 iungatur, tanquam falsa. Et de hoc genere verū est quod
 tradit author: Disiuncto enuntiato significari, ē dis-
 iunctis unicum verum esse, hoc est, non nisi unam ali-
 quam consequentis partem de antecedēte verē enūtiari,
 ut si dicam, Socrates aut rationalis est, aut irrationalis:
 hic sola prior consequentis pars de Socrate verē enun-
 tiatur. At de priore illo genere (nempe distributivo) a-
 xioma istud non est verum, ut si dicam, Omne animal
 aut rationale est aut irrationale, hic neutrum verē de ani-
 mali toto affirmatur. nā nec omne animal rationale est:
 nec etiā omne animal est irrationale. Præterea quod ad
 iudiciū disiunctivorum attinet: observandū est, distribu-
 tiva enūtiata resolvī mutatione quæritatis universalis in
 particularē aut singularē, ut, Omne animal aut rationa-
 le est, aut irrationale: resolvitur sic: Quoddā animal est
 rationale, Quoddam animal est irrationale. Sic Omnis

homo aut electus est aut reprobis: resolvitur sic: Quidam homines electi sunt, Quidam homines reprobi sunt. At enunciata disjunctiva proprie dicta, resolvuntur eadem quantitate retenta: sive illa uniuersalis sit: ut, Homo aut rationalis est, aut irrationalis: resolvitur sic: Homo est rationalis, Homo est irrationalis. quod perinde valet ac si dicas, Omnis homo est rationalis, Omnis homo est irrationalis. Sive quantitas sit singularis: ut, Socrates aut rationalis est, aut irrationalis: resolvitur sic: Socrates est rationalis, Socrates est irrationalis. Hinc perspicitur, in distributivo utrumque simplex verum esse, in disjunctivo alterum tantum. *Non omnis enunciatio* 110] De negatione enunciati disjuncti observandum, si affirmatum fuerit definitum, id est, signo quantitatis insignitum, tum adverbium negandi præponi signo: ut hic, Omnis enunciatio aut vera est aut falsa: Non omnis enunciatio aut vera est aut falsa. Et tali negatione arguitur τὸ ἐλλειπὲς τῆς διαίρεσως, id est defectus distributionis: videlicet non omnes partes esse enumeratas. De quo vitio Tullius lib. 1. de Offic. ait, Prætermittere aliquid in diuidendo, maximum vitium esse. Si verò affirmatum fuerit indefinitum, id est, nullo signo quantitatis determinatum: tum adverbium negandi præponi verbo substantivo: planè ut in enunciatis simplicibus, ut, Enunciatio est aut vera aut falsa: Enunciatio non est aut vera aut falsa. *Homo est bonus vel non*] Hoc enuntiatum, sicut & superiora, distributivum est, non disjunctivum. Tu dic pro homine Socratem: tum verè disjunctivum erit: & tota hæc de disjuncti necessitate disputatio pulchrè quadrabit. *Aut melius*] Enunciatio disjuncta Leandri hæc est: Si navigem ad amicam: aut potiar eius amore, aut in mari moriens liberabor amoris molestia.

hæc disjunctio non est necessaria: quia poterat dari
tertium. poterat enim fieri ut quidem vivus
perueniret ad litus nec tamen
amica potiretur.

CAP. 9. DE SYLLOGISMO

& ejus partibus.

Atque ejusmodi judicium est axiomaticum axiomaticum per se manifesti, sequitur dianoëticum. Dianoiā est, cum aliud axioma ex alio deducitur: estq; syllogismus aut methodus. "Syllogismus est dianoiā, quā quæstio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente, necessario concludatur. Nam cum axioma dubium sit, quæstio efficitur, & ad ejus fidem tertio argumento opus est cum quæstione collocato." Syllogismi antecedens partes duas habet, propositionem & assumptionem.

Propositio, est prima pars antecedentis, quā quæstionis saltem consequens cum argumento disponitur: Assumptio est secunda pars antecedentis, quæ assumitur ē propositione. Syllogismi autem pars consequens est, quæ complectitur partes quæstionis, eamque concludit; unde cōplexio & conclusio dicitur. Si quā pars syllogismi defuerit, enthymema dicitur: si quid præter illas tres partes accesserit, prosyllogismus. Partium etiam ordo sæpe confunditur: attamen si quā dubitatio propterea fuerit; explenda quæ defunt: amputanda, quæ supersunt: & pars quælibet in locum redigenda est:

Per se manifesti] Imò cujusvis enunciati, sive per se manifesti, sive indigentis demonstratione syllogistica. Hoc igitur non est καθόλου πᾶσι. *Syllogismus.*] *συλλογισμός*

λόγος, Latine ratiocinatio, item argumentatio, ite conclusio: Germanice *ein Schlussred.* Proprie videtur significare (ut Taurus annotat) calculum Arithmeticum, id est, collectionem: qualis sit ex additione variorum numerorum capitumque summa quaedam. ut si dicas: Iste mihi debet duos florenos pro vino, & tres pro frumento: Ergo in summa debet mihi florenos quinque. Itaque συλλογισμός, est συλλογὴ λόγων, collectio rationum. *Qua quaestio*] Id est, enunciatum dubium de cuius veritate quaeritur. Metonymia adjuncti: Quaestio enim occupatur in enunciato dubio. item, Quaestio, scilicet cōiuncta: nam simplex quaestio ἀσυνόριστος est, hoc est, non potest syllogismo concludi. Synecdoche generis. item, Quaestio, id est vel tota quaestio: ut sit in syllogismo cōpositio: vel quaestionis partes singularem, nempe seorsim antecedens, & seorsim cōsequens: ut fir in syllogismo simplici. Synecdoche generis alia. Ita perspicitur, tres hic tropos in uno vocabulo concurrere. *Cum argumento*] Hic argumenti vocabulū in propria significatione accipitur, pro eo quo quaestio arguitur, id est, cōsequens de antecedente verē enunciari demonstratur. *Posito antecedente*] Id est (ut vulgo loquuntur) concessis praemissis, seu maiore & minore propositione. *Necessario concludatur*] Id est, ita demonstretur ut nemo sanae mentis dubitare possit, quin enunciātū quod concluditur, verū sit, si enunciata duo ex quibus illud cōcluditur, vera sint: id est, quin conclusio sequatur ex praemissis. *Sic*] Malim dicere, *Est. nā Quum sit*, non significat idē quod *Quando est*: sed idē valet quod *Quia est*. quibus verbis hic peccaretur in legē *κατὰ τὸν νόμον*. *Quaestio efficitur*] Ipsa enunciatio non efficitur quaestio: sed quia dubia est, indenaescitur quaestio, qua de illius veritate quaeritur, ut omni dubitatione sublata, certa sciētia cōprehendatur. *Et ad eius fidem*] Id est, ad faciendum ei fidem, ut ei fides habeatur, ut credatur. *Tertio argumento*] Hic argumenti nomē partim proprie, partim κατὰ τὸν νόμον accipitur. In syllogismo enim sunt tres termini: quorum unus tantum argu-

argu-

argumentū propriē vocatur, vulgō medium: reliqui autem duo vocantur terminus major & minor. *Cū quaestione*] Id est, cū partibus quaestionis sigillatim, semel cū una, & semel cū altera. *Syllogismi antecedens*] Syllogismi partitio, id est, in mēbra distributio, ex quibus membris syllogismus integratur. quorū alterum dicitur auctori Antecedens, alterū Consequens: Græcis *πρότερος* & *συνεπείκων*. *Propositionem* [et *assumit*.] Vulgō vocant propositionem maiorem & minorem. *Qua quaestionis saltem consequens*] Id est, Enunciationis concludendæ prædicatū seu attributum. Vulgō, *Propositio* maior est quæ continet terminū maiorem cum medio. Quæ definitio non est reciproca: nā non est *κατὰ παντός*: quū propositio maior syllogismi (ut vocant) hypothetici, nō solum terminum maiorem, sed etiam minorē, id est, totā quaestionem cōtineat. Idcirco noster auctor adjecit ad verbum *Saltem*: quasi dicat, Si nō semper tota quaestio, saltē quaestionis cōsequēs in propositione cū argumēto disponitur: quorum illud fit in syllogismo composito, hoc in simplici. *Qua assumitur ē propositione*] Malim dicere, Ad propositionem: hoc enim postulare videtur verbi compositio. Et idem innuunt appellationes Græcæ, *πρόσληψις* & *κατάληψις*: quarum illa notat additionem, hæc postpositionem. Interim verum est, assumtionem non solum assumi ad propositionem, sed etiam ē propositione: Assumitur enim inde argumentum, & iterum enunciatur: vel solum, ut in syllogismo composito: vel cum antecedente quaestionis, ut in syllogismo simplici. Vulgō, *Propositio* minor est, quæ continet terminum minorem cum medio. Sed hæc definitio eodem quo superior, vitio laborat: Vera enim tantum est de assumptione syllogismi simplicis, de compositi non item. *Qua complectitur partes quaestionis*] Vulgō, *Quæ* continet terminum maiorem cum minore. *Si qua pars*] Scilicet, quæcunque illa sit: sive propositio, sive assumtio, sive conclusio. quanquam conclusio rarius omitti videtur: Et conclusio non tam pars syllogismi,

quàm effectum videtur. Unde Efficiendi verbum pro verbo Concludendi apud Cic. crebrò reperitur. *Enthymema*] ἐνθύμημα παρὰ τὸ ἐνθυμᾶναι, quod est in animo (ἐνθυμῶ) versare seu volvere, cogitare. Quum enim enthymema sit syllogismus imperfectus, nempe una sui parte truncatus ac mutilus: sit ut partem illam omissam audienti cogitandam & in animo supplendam relinquat. non enim acquiescit mens, donec perfectum syllogismum complexa sit. Itaque syllogismus imperfectus appellatus est ἐνθύμημα, id est, cogitatio, per metonymiam effecti: quia cogitationem enunciationis omissa parit atque efficit. *Prosyllogismus*] Prosyllogismos Latini vocant approbationes, quasi additas probationes, additas nimirum ad probandum syllogismi propositionem aut assumptionem, quibus probatio principalis continetur. Itaque videntur veteres appellasse non προσυλλογισμὸς ex præpositione πρὸ: sed προσυλλογισμὸς ex præpositione πρὸς: Idque cò magis, quòd ab Aristotele etiam appellatur πρόσθεσις, appositio seu additio, id est, additamentum: 2. Prior. 26. *Partium etiam ordo saepe confunditur*] Paucos reperias in libris authorum syllogismos, quorum partes secundum ordinem artis sint propositæ: sed ordinem ostendere, interpretis seu explicatoris est. *Explenda qua desunt*] Si scilicet sint enthymemata. *Amputanda qua supersunt*] Nempe prosyllogismi: item illustrationes vel amplificationes. *In locum*] Videlicet propositio in locum primum: assumptio in secundum: conclusio in tertium.

Hoc loco dicendum aliquid videtur de vulgari divisione argumentationis. Tradunt enim, argumentationis species esse quatuor: syllogismum, enthymema, inductionem & exemplum. Alii & quintam addunt speciem, Soriten. Nos autem cum auctore nostro sentimus, argumentationis speciem revera tantum esse unicam, videlicet syllogismum. Nam & enthymema syllogismus est, sed aliquid perperitus, nempe unius membri truncationem: ut paulò antè explicatum est. Indu-

Etio verò enthymema est, cuius argumentum ductum
 est ab enumeratione specierum seu exemplorum spe-
 cialium: bonum quidem & syllogisticum, si enumeret
 species omnes: vitiosum verò & ἀσυνόριστον, si enume-
 ret tantum aliquas species. nam clausula quæ enumera-
 tioni solet annexi, *Nec dissimile exemplum potest re-
 periri*: hæc inquam clausula petit principium, id est, su-
 mit pro confesso id quod est in quaestione, quodque ar-
 gumento demonstrandum est. Jam exemplum non est
 argumentationis, sed argumenti nomen: significat e-
 nim factum simile. Sed etio, exemplum nominetur per
 metonymiam causæ, nempe materiæ, ipsa argumenta-
 tio quæ exemplo constat: num igitur peculiaris hæc for-
 ma argumentationis est? Minimè: Sic enim tot essent
 formæ argumentationum, quot sunt genera argumen-
 torum. Deinde exemplum illud, nonne enthymema
 est? ut, David in casu necessitatis non peccavit edendo
 panes propositionis: Ergo nec discipuli Christi pecca-
 runt, evellendo spicas die sabbathi in casu necessitatis.
 Hæc argumentatio enthymema est, ac proinde syllogi-
 smus. Restat sorites: quid ille? nonne & ipse syllogismus
 est? Certè sunt qui vocant soritem syllogismum compo-
 situm: quo ipso fatentur esse syllogismum, aut certè syl-
 logismos complures in unum veluti acervum coacer-
 vatos. Cæterum quia nemo adhuc (quod sciam) veram
 & legitimam soritis analysin tradidit: liber hoc loco no-
 stram de ratione resolvendi soritem, exponere senten-
 tiam. Est autem sorites syllogismus compositus in quo
 plures præmissæ coacervantur, & eo ordine connectun-
 tur, ut semper prædicatum præcedentis, sit subiectum
 sequentis: unde conclusio infertur in qua prædicatum
 ultimæ præmissæ attribuitur subiecto præmissæ primæ.
 Vel brevius, Sorites est syllogismus auctus numero præ-
 missarum gradatim coacervatarum. ut, Socrates est
 homo: Homo est animal: Animal est substantia. Ergo
 Socrates est substantia. Dictus est σωρεύς, quasi coa-
 cervator, ἀσωρεύς, coacervio: quod venit ἀ σωρός, acer-

vus, cumulus. Cicero acervalem appellat, de Divin. lib. 7.
 » Quomodo autem, inquit, mentientem dissolvas? quem
 » pseudomenon vocant. aut quemadmodum soriti resi-
 » stas? quem si necesse sit, Latino verbo liceat acervalem
 » appellare, sed nihil opus est. Ut enim ipsa philosophia &
 » multa verba Græcorum: sic sorites satis Latino sermo-
 » ne tritus est. Et Academ. quæst. lib. 4. Et primum, in-
 » quit, hoc reprehendendum, quod captiosissimo genere
 » interrogationis utitur: quod genus minimè in philoso-
 » phia probari solet: quò aliquid minutatim & gradatim
 » additur aut demitur. Soritas hos vocant, qui acervum
 » efficiunt uno addito grano: Vitosum sanè & captiosum
 » genus. Hæc Cicero. At, inquam, Sorites non toto gene-
 » re vitiosus aut captiosus est: sed tam legitimus & firmus
 » esse potest, quàm syllogismus simplex ac purus. Si enim
 » præmissæ in eo omnes veræ & affirmatæ sint, atque etiam
 » si ultima sit negatîva: tum & legitimus & perspicuus est so-
 » rites: ut in exemplo antè proposito potest perspicui: & in
 » sorte Paulino Roma. 5. perspicitur. Sed dicamus nunc de
 » sortis analysi. In sorte igitur resolvendo & in syllogismos
 » simplices seu singulos retexendo, hæc mihi quinque re-
 » gulæ observandæ videntur. I. Considerandus est nume-
 » rus præmissarum: ut certissimus de numero syllogismorum
 » ex quibus sorites constat, & in quos proinde resolvendus
 » est. Semper enim sorites ex totidem syllogismis constat
 » ex quot constat præmissis, uno minùs. Itaque si tres fue-
 » rint præmissæ, syllogismi erunt duo: & sic deinceps. II.
 » Primò omnium excerptendus est syllogismus principa-
 » lis, id est, quo concluditur quæstio proposita. Is autem
 » continetur præmissa ultima & cōclusione: quarum illa
 » in syllogismo principali sit major: minor autem (quæ in
 » sorte non continetur) supplenda est. Deinde ordine re-
 » solvendi sunt prosyllogismi, id est syllogismi approba-
 » torii, quibus aliqua præmissa syllogismi præcedentis
 » approbatur. III. Si sorites ex tribus tantum præmissis
 » constet, ac proinde in duos tantum syllogismos reteri
 » possit, videlicet principalem & prosyllogismum unicum:

tunc prosyllogismus continetur duabus primis præmissis: ita quidem ut prima habeat locum minoris, secunda verò majoris. Sciendum autem, prosyllogismo illo semper approbari & cōcludi minorem syllogismi principalis. IIII. Si sorites ex pluribus quàm ex tribus præmissis constet, ac proinde in plures etiam syllogismos quàm duos, retexi possit: tum etiam plures prosyllogismi sūt: quorum quidem is est ordo, ut primò approbetur minor syllogismi principalis, secundo minor prosyllogismi primi, tertio secundi, & sic deinceps. V. Quam in sorte plures uno prosyllogismi sunt: tunc primi prosyllogismi propositio major est præmissa soritis penultima, secundi antepenultima, & sic deinceps: excepta præmissa prima, quæ semper est minor prosyllogismi ultimi. Exempli gratia, resolvamus primū soriten simplicissimum: qualis est antè propositus:

Socrates est homo:

Homo est animal:

Animal est substantia: Ergo

Socrates est substantia.

Cōstat ex præmissis tribus: ergo ex syllogismis duobus: & quibus principalis est hic:

Omne animal est substantia:

Socrates est animal: Ergo

Socrates est substantia:

Prosyllogismo approbatur minor syllogismi principalis:

Omnis homo est animal:

Socrates est homo: Ergo

Socrates est animal.

Plutarchus περὶ αἰδῶς ἀγῶνις recitat soriten Diophanti, filii Themistoclis:

Quæ ego solo, inquit, erat, & ult etiam mater mea:

Quæ & ult mater mea, & ult etiam Themistocles:

Quæ & ult Themistocles, & ult totus populus Atheniensis:

Ergo qua ego volo, Sult totus populus Atheniensis.

Syllogismus principalis est hic:

Qua Sult Themistocles, Sult populus Atheniensis:

Qua ego volo, Sult Themistocles: Ergo

Qua ego volo, Sult populus Atheniensis.

Profyllogismus est hic:

Qua Sult mater mea, Sult Themistocles:

Qua ego volo, Sult mater mea: Ergo

Qua ego volo, Sult Themistocles.

Rom. 5. extat sorites quatuor præmissarum:

Afflictio parit patientiam:

Patientia experientiam:

Experientia spem:

Spes non pudefacit:

Ergo afflictio non pudefacit: Et per consequens gloriamur in afflictionibus.

Syllogismus principalis:

Spes non pudefacit:

Afflictio parit spem: Ergo

Afflictio non pudefacit.

Profyllogismus 1.

Experientia parit spem:

Afflictio parit experientiam:

Ergo afflictio parit spem.

Profyllogismus 2.

Patientia parit experientiam:

Afflictio parit patientiam: Ergo

Afflictio parit experientiam.

Exemplum soritis ex præmissis quinque:

Quod iustum est, laudabile est:

Quod laudabile est, pulchrum est:

Quod pulchrum est, optabile est:

Quod optabile est, utile est:

Quod utile est, bonum est:

Quod iustum ergo est, bonum est.

Syllogismus principalis:

Quod utile est, bonum est:

Quod justum est, utile est: Ergo

Quod justum est, bonum est.

Prosyllogismus 1.

Quod optabile est, utile est:

Quod justum est, optabile est: Ergo

Quod justum est, utile est.

Prosyllogismus 2.

Quod pulchrum est, optabile est:

Quod justum est, pulchrum est: Ergo

Quod justum est, optabile est.

Prosyllogismus 3.

Quod laudabile est, pulchrum est:

Quod justum est, laudabile est: Ergo

Quod justum est, pulchrum est.

Cic. 3. Offic. Atq; si etiam hoc natura prescribit, ut homo
homini, quicunq; sit, ob eam ipsam causam quod is ho-
mo sit, consultum velit: necesse est secundum eandem
naturam, omnium utilitatem esse communem. quod si
ita est: una continentur omnes & eadem lege naturæ.
idque ipsum si ita est: certè violare alterum, lege naturæ
prohibemur. Verum autem primum: verum igitur &
extremum. Hactenus Cicero. Talæus judicat, esse syllo-
gismum connexum primi modi, cujus propositio sori-
tem habeat quatuor graduum. At ego judico, duos hic
syllogismos esse: primum soritem, deinde syllogismum
connexum primi modi: atq; hunc esse principalem, illū
approbatorium. Questio est, An lege naturæ prohibea-
mur violare alterum? Hujus quæstionis affirmationem
concludit Cicero syllogismo connexo primi modi, sic:

*Si natura prescribit ut homo homini consul-
tum velit: certè violare alterum, lege na-
tura prohibemur.*

Verum autem primum:

Verum igitur & extremum.

M

Hujus syllogismi propositionem approbat sorite, ad huncmodum:

*Si natura praescribit ut homo homini consul-
tum velit: necesse est secundum eandem
naturam, omnium utilitatem esse com-
munem.*

*Quod si ita est: una continentur omnes &
eadem lege natura.*

*Idq. ipsum si ita est: certe violare alterum,
lege natura prohibemur: Ergo*

*Si natura praescribit ut homo homini consul-
tum velit: violare alterum, lege natura
prohibemur.*

Quo loco notandum, si sorites ex puris connexis-
nunciatis constet: firmū esse posse, etiam si omnia enun-
ciata negantia habeat, sed quibus tamen non negetur
connexio, sed potius negatio negationi connectatur. ut
„ apud Cic. de Fato: At si causa appetitus non est sita in
„ nobis: ne ipse quidem appetitus est in nostra potestate.
„ quod si ita est: ne illa quidem quæ appetitu efficiuntur,
„ sita in nobis sunt. Non igitur neque assensiones, neque
„ actiones, in nostra potestate. Ex quo efficitur, ut neque
„ laudationes justæ sint, nec vituperationes, nec honores,
„ nec supplicia. Quod quū vitiosum sit: probabiliter con-
„ cludi putant: non omnia fieri fato quæcunq; fiant. Ha-
„ tenus Cicero. Talæo videtur esse syllogismus conne-
xus modi secundi: cujus propositio soritè habeat quinque
graduum. Mihi similiter ut antea, videntur esse syllo-
gismi duo: nempe syllogismus connexus secundi modi,
& sorites quo illius propositio approbatur. Quæstio est,
an omnia fiât fato? Hujus quæstionis negationem con-
cludit Cicero syllogismo connexo secundi modi, sic:

*Si causa appetitus non est sita in nobis: ex eo
efficitur, ut neq; laudationes justæ sint,
nec vituperationes, &c.*

*Sed laudationes & vituperationes sunt
justæ.*

Ergo

Ergo causa appetitus est sita in nobis: & per consequens, non omnia sunt fato.

Hujus syllogismi propositionem approbat hoc sorite,

Si causa appetitus non est sita in nobis, ne ipse quidem appetitus est in nostra potestate.

Si appetitus non est in nostra potestate: ne illa quidem qua appetitu efficiuntur, sita in nobis sunt.

Si illa qua appetitu efficiuntur, non sunt sita in nobis: non igitur neque assensiones, neque actiones, in nostra potestate sunt.

Si neque assensiones neque actiones in nostra potestate sunt: ex eo efficitur, ut neque laudationes justae sint, neque vituperationes, nec honores, nec supplicia. Ergo

Si causa appetitus non est sita in nobis: sequitur, nec laudationes, nec vituperationes, &c. justas esse.

Atque haec de sorite. Sunt & qui dilemma pro nova & peculiari argumentationis specie habeant: atque id cornutum argumentandi genus vocant, quia duobus utrinque veluti cornibus feriat: quum tamen dilemma nihil aliud sit quam syllogismus disjunctus cum duobus connexis, ita ut in unoquoque dilemmate tres syllogismi sint. Exempli gratia:

Si improbus est, cur uteris?

Si probus, cur accusas?

Hic tres syllogismi sunt: Primus, connexus modi primi: quo concluditur quaestio proposita:

Si probus est, non debes accusare:

Sed est probus: Ergo

Non debes accusare.

Secundus, disjunctus: isque prosyllogismus assumptionis syllogismi principalis:

Aut improbus est, aut probus:

Non autem improbus:

Probus igitur.

Tertius, connexus secundi modi: isque prosyllogismus assumptionis prosyllogismi primi:

Si improbus esset, non contereris:

Atqui iteris:

Non igitur improbus est.

Joan. 18, 23. Christus quum a ministro pōtificis maximi injuste casus esset, tali dilemmate eum reprehendit:

Si male loquutus sum: testare de malo.

Si bene: cur me cadis?

Quaestio est, an iuste eum percussisset? Dominus negat: & negationem dilemmate probat, quod his tribus syllogismis constat.

Primus, connexus primi modi:

Si bene loquutus sum, injuste me cadis:

Sed bene loquutus sum: Ergo

Injuste me cadis.

Secundus, disjunctus: isque prosyllogismus assumptionis syllogismi principalis:

Aut bene loquutus sum, aut male:

Non autem male loquutus sum:

Bene igitur.

Tertius, connexus modi secundi: isque prosyllogismus assumptionis prosyllogismi primi:

Si male loquutus sum, testare de malo:

At non potes testari de malo:

Non igitur male loquutus sum.

Celebre est Biantis dilemma de non ducenda vxore:

Aut enim pulchram, inquit, ducis: aut deformem. Si pulchram: habebis non in. Si deformem: non in. Utroque non est bonum. Igitur vxor ducenda non est. Hic similiter tres syllogismi sunt:

I.

Omnis uxor aut pulchra est, aut deformis:

Neutra ducenda est:

Nulla igitur prorsus ducenda est.

2.

*Si pulchram duxeris: habebis καὶ ὠνὴν:
Atqui non est habenda καὶ ὠνὴν: non enim bonū.
Ergo pulchra ducenda non est.*

3.

*Si deformem duxeris: habebis καὶ ὠνὴν:
At non est habenda καὶ ὠνὴν: non enim bonum.
Ergo deformis non est ducenda.*

Utroque prosyllogismo approbatur propositio minor syllogismi principalis: priore prius illius membrum, posteriore posterius. Sed hic propositio minor syllogismi principalis falsa est: falsa item major in prosyllogismo utroque, quatenus neutra est κατὰ πάντος. nam nec omnis pulchra uxor est καὶ ὠνὴν, nec omnis deformis καὶ ὠνὴν: quippe uxor casta & pia neq; καὶ ὠνὴν est, si formosa: neque καὶ ὠνὴν, si deformis sit. nam castitas atque pietas & prostitutionem impedit, & deformitatem compensat.

CAP. 10. DE SYLLOGISMO

simplici contracto.

Syllogismus, est "simplex aut compositus: Simplex, ubi "pars" consequens quæstionis disponitur "in propositione: pars" antecedens "in assumptione: "estq; affirmatus, & partib. omnib. affirmatis; negatus, & negata antecedenti ū partium altera cum cōplexione: generalis, & propositione & assumptione generalibus: specialis, ex altera tantum generali: proprius, ex utraque propria. Simplex syllogismus, est "contractus partibus vel explicatus. Contractus, "quando argumentum pro exemplo ita subijcitur particulari quæstioni, ut utramque partem antecedens & assumptione affirmatum intelligatur:

Quadam confidentia est virtus, ut constantia.

Quadam confidentia non est virtus, ut audacia.

Hic enim argumentum, quæstionis utramque partem antecedere intelligitur, tanquam esset expressum, Constantiam esse virtutem & confidentiam: ideoque quandam confidentiam esse virtutem: item, Audaciam non esse virtutem, & tamen esse confidentiam: ideoque quandam confidentiam non esse virtutem. Sic usus differendi, magister syllogistici iudicii contrahitur, nec aliter explicatur. Atque ista expositio principiū syllogismi partibus explicati ab Aristotele efficitur, tanquam per se pleno syllogismi iudicio sit clarius & illustrior.

Simplex aut compos.] Hæ appellationes ex argumenti dispositione sumptæ sunt: quod aut disponitur cū quæstionis partibus sigillatim, aut cum tota quæstione, id est, cum utraque quæstionis parte conjunctim. Vulgò divisio ista tradiitur his verbis, Syllogismus aut est categoricus aut hypotheticus: quæ appellationes à partibus, id est, enunciatis è quibus syllogismi constant, desumptæ sunt. Caterum de illa divisione idem sentiendum est quod de divisione propositionis consimili: de qua diximus in caput 5. Aliàs appellari possit syllogismus simplex qui unicus est, id est, qui unicam conclusionem concludit, sive is è simplicibus sive è compositis enunciatis constet: Compositus autem, qui multiplex est, id est, qui non unam tantum conclusionem, sed duas pluresve concludit: cuiusmodi syllogismus sorites dicitur. *Pars sequens quæstionis*] Non autem tota quæstio, ut fit in syllogismo composito. Quæstionis vocabulum hic intellige ut suprà cap. 8. nempe partim per synecdochen generis, de quæstione conjuncta: partim per metonymiam adjuncti, de enunciato dubio quod in quæstione vocatur, seu de quo quæstio movetur. *Consequens* Vulgò prædicatum, item terminus major. *In propo-*

tionem] Vulgò, In propositione maiore. *Antecedens*] Vulgò subjectum, item terminus minor. *In assumptio-
ne*] Vulgò, In propositione minore. Hæc igitur syllogi-
smi simplicis definitio vulgò comprehenderetur his ver-
bis, Syllogismus categoricus est, in quo uterque ter-
minus questionis cum medio singulatim disponitur, ma-
ior quidem in propositione maiore, minor verò in mi-
nore. *Estque affirmatus*] Sequitur duplex divisio syl-
logismi simplicis: altera in affirmatum aut negatum:
altera in generalem, aut specialem, aut proprium. Qua-
rum divisionum prior non videtur esse κατὰ τὴν ἀντιθέσιν,
id est reciproca: cum similiter dividi possit syllogismus
compositus. in posteriori autem partes duæ posteriores
non sunt inter se dissimiles, sed consentaneæ: nam
proprius syllogismus est etiam specialis: est enim illius
species: planè ut enunciatum proprium enunciati spe-
cialis species est: ut traditum est cap. 4. Posterior itaque
divisio sic fuerat proponenda: Syllogismus simplex aut
generalis est aut specialis: specialis autem rursum aut
indefinitus aut proprius. Vel potius ad hunc modum: Syl-
logismus simplex aut universalis est, aut particularis, aut
singularis: Universalis, cuius conclusio est universalis:
particularis, cuius particularis: singularis, cuius singula-
ris. Sed hæc appellationes usitatæ modorum, utiliores
ad docendum videntur esse: de quibus dicemus paulò
pòst. *Contractus partibus*] Author studio dichotomiæ,
trichotomiam Aristotelis in tres figuras neglexit: & stu-
dio methodi, ex tertia figura primam, & vicissim ex pri-
ma tertiam fecit. *Quando argumentum*] Tertia figu-
ra Aristotelica vulgò sic definitur: Tertia figura est in
qua medium est subjectum in utraque præmissa. Porrò
species syllogismorum sub singulis generibus seu figu-
ris comprehensæ, vulgò appellantur modi, & artificiali-
bus quibusdam vocabulis nominantur: quorum singu-
laræ syllabæ ad singula syllogismi enunciata applicantur,
ad indicandum eorum tum qualitatem, tum quantita-
tem, tum etiam in secunda & tertia figura, reductionis

requisita, id est, ea quæ requiruntur quæque fieri oportet quum syllogismi secundæ & tertiæ figuræ ad primam figuram reducuntur, id est, syllogismis primæ figuræ permutantur. Illa vocabula his quatuor verbis continentur:

1. *Barbara, Celarent, prima, Darii, Ferioq;*
2. *Cesare, Camestres, Festino, Baroco, secunda;*
3. *Tertia grande sonans tibi dat Darapti, Felapton;*
Adjungens Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

In quib. vocabulis observanda sunt quatuor vocales, A, E, I, O. quatuor item consonantes initiales, B, C, D, F. nec non quatuor consonantes mediæ, S, P, M, C. Vocales indicant propositionum seu enunciationum syllogismi quantitatem & qualitatem:

nempe A universalem affirmativam.

E universalem negativam.

I particularem affirmativam.

O particularem negativam.

Consonantes initiales admonent, qui modi ad quos reducendi sint, nempe unusquisque ad eum modum primæ figuræ qui incipit ab eadem litera: ut ad Barbaram reducuntur Baroco & Bocardo: ad Celarent reducuntur Cesare, Camestres, &c. Consonantes mediæ indicant requisita reductionis, juxta hoc duos versus,

S *Sunt simpliciter verti, P vero per acci.*

M *Sunt transpositioni, C per impossibile duci.*

Id est,

S	} indicat	{	Simplicem conversionem.
P			Per accidens conversionem.
M			Mutationem loci seu <i>mutati</i> .
C			σiv, id est, transpositionem præmissarum.
			Cōtradictoriā propositionē, seu cōclusionem absurdam.

His appellationibus nos adjiciemus plures: accommodatas modis syllogismorum propriorum quos in singulis figuris noster autor observavit: ut in tertia *Durapti* & *Fylapton*: in secundâ, *Cysury* & *Cumysfrys*: in prima, *Bur-*
bura

burnu & Cylarynt. In quibus vocabulis, vocalis Uenunciationem singularem affirmativam; Y verò singularem negativam indicat. Quas quidem recens á nobis confectas memorativas voces nò pejus aures tyronum, quàm veteres illas jam usu tritas, ferituras judicamus. Sed quibus aures nimium tenere sunt, iis illas ad harum vocum sonum per me quidem obturare licebit.

Tertiæ igitur figuræ sex traduntur modi: Darapti, Felapton, Disamis, Datifi, Bocardo, Ferison. His noster author duos alios olim adjecit, eorum scilicet syllogismorum qui vulgò Expositorii dicuntur: quorum videlicet medium seu argumentum est res singularis seu individuum. Dicuntur autem Expositorii, quod terminus minor per medium exponatur, tanquam per exemplū speciale. Verum istiusmodi expositio etiam in ceteris modis locum habet: ut non sit καθόλου πρῶτον, id est, propria expositoriorum (qui dicuntur) syllogismorum. Porro exempla olim ab authore proposita, vulgò in scholis sic proponerentur:

1.

Da O. *constantia est virtus:*

rap O. *constantia est confidentia: Ergo*

ti Q. *confidentia est virtus.*

2.

Fe N. *audacia est virtus:*

lap O. *audacia est confidentia: Ergo*

ton Q. *confidentia non est virtus.*

3.

Dis Q. *sapiens est dives:*

am O. *sapiens est laudabilis: Ergo*

is Q. *laudabilis est dives.*

4.

Da O. *sapiens est laudabilis:*

tif Q. *sapiens est pauper: Ergo*

i Q. *pauper est laudabilis.*

5.

Boc *Q. docti non sunt boni:*
 ar *O. docti norunt Veritatem: Ergo*
 do *Q. qui norunt Veritatem, non sunt boni.*

6.

Fe *N. Stultus est beatus:*
 rif *Q. Stultus est fortunatus. Ergo*
 on *Q. fortunatus non est beatus.*

7.

Du *Socrates est philosophus:*
 rup *Socrates est homo: Ergo*
 ti *Q. homo est philosophus.*

8.

Fy *Thersites non est philosophus:*
 lup *Thersites est homo: Ergo*
 ton *Q. homo non est philosophus.*

Contrahitur] Atque hæc caussa P. Ramo fuit, ut mo-
 dos illos syllogismorum explicatorum tertia figura Ar-
 ristotelica, olim à se traditos, expunxerit. Quamquam
 ejusmodi contractio syllogismorum qualis hic ab au-
 thore proponitur, syllogistica non videtur: quoniam ar-
 gumentum non enunciatur ut ratio seu probatio, sed ut
 declaratio. nam particula UT, sic usurpata, non proban-
 di, sed declarandi potestatem habet: ad probandum au-
 tem adhibenda est particula rationalis aut causalis, Nam
 vel Quia: & ita dicendum: Quædam confidentia est
 virtus: nam constantia est virtus. quod jam enthyme-
 ma est, cui deest assumptio. *Nec aliter explicatur*
 Imò etiam aliter: cuius rei exemplum extat apud Augu-
 stinum tomo sexto in dialogo de Altercatione ecclesie
 & synagoge: ubi synagoga ecclesiam alloquitur his ver-
 bis: Certe dicis te diffiteri non posse, quòd Christus Deus
 sit Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Utiq; Abraham,
 Judæus fuit Quomodo ergo me dicis damnadam? Dis-
 positio secundum artem sic est:

Abraham, Isaac & Jacob, non sunt damnati.
Abraham, Isaac & Jacob, fuerunt Judæi.
Ergo quidam Judæi non fuerunt damnati.

Loco

Loco propositionis apud Augustinum posita est propositionis probatio. Assumptio autem brevius concepta est, per synecdochen scilicet membri. Deniq; loco conclusionis posita est sententia inde consequens. nam si quidam Judæi non sunt damnati: sequitur, synagogam non esse damnandam, scilicet simpliciter & in universum. Caterum pro exemplo syllogismi explicati in tertia figura vulgo afferunt syllogismum illum Christi quo contra Sadducæos demonstrant resurrectionem mortuorum, Matth. 22. v. 31 & 32. nempe hunc:

Deus, est Deus Satorum.

Deus, est Deus Abraha.

Ergo Abraham Sator.

At hunc syllogismum non esse in tertia figura, sed in prima: demonstravimus in Exercitationibus nostris lib. 2. Exercit. 10. sect. 2. Observavimus autem interea consimile planè exemplum apud Ciceronem Tuscul. 5. ubi hæc extant verba: Jam verò qui potest vir bonus non ad id quod laudabile est, omnia referre quæ agit, quæq; sentit? Refert autè omnia ad beatè vivendū. Beata igitur vita, laudabilis est. Hactenus Cicero. Dispositio artis hæc est:

Vir bon⁹ omnia refert ad id quod laudabile est:

Vir bonus omnia refert ad beatè vivendum:

Ergo Sator beata laudabilis est.

Expositio] Qua scilicet exponitur quæstionis antecedens, tanquam genus, per speciem seu exemplum: cujus nota est conjunctio Ut. hinc factum puto, ut syllogismi hujus figuræ expositorii dicti sint.

CAP. II. DE PRIMA SPECIE SYLLOGISMI simplicis explicati.

In syllogismo explicato propositio est generalis aut propria, & conclusio similis antecedenti aut parti debiliori: Species duæ sunt, prima ubi argumentum semper sequitur, negatum in altera parte.

GEN. I.

Cel *Turbatus non bene utitur ratione:*

a *Sapiens bene utitur ratione:*

re *Sapiens igitur non est turbatus.*

„ Hoc iudicium ita fit à Cic. 3. Tusc. Et quem-
 „ admodum (ait) oculus cōturbatus, non est pro-
 „ bē affectus ad suum munus fungendum: & re-
 „ liquæ partes, totumque corpus à statu cūm est
 „ motum; deest officio suo ac muneri: sic con-
 „ turbatus animus nō est probē affectus ad exe-
 „ quendum munus suum. Munus autem animi
 „ est, ratione uti: & sapientis animus ita semper
 „ affectus est, ut ratione optimē utatur: nun-
 „ quam igitur est perturbatus.

GEN. 2.

Cam *Res mortalis est composita:*

es *Animus non est compositus:*

tres *Animus igitur non est mortalis.*

Cic. 1. Tusc. "hoc syllogismo iudicat, animū
 „ immortalem esse. In animi autem cognitione
 „ (inquit) dubitare non possumus, nisi fortē in
 „ physicis plumbei sumus, quin nihil sit animis
 „ admixtum, nihil concretum, nihil copulatum,
 „ nihil coagmentatum, nihil duplex. Quod cūm
 „ ita sit, certē nec secerni, nec dividi, nec discerpi,
 „ nec distrahi potest: nec interire igitur. Est enim
 „ interitus, quasi discessus & secretio ac diremtus
 „ earum partium, quæ ante interitum jūctione
 „ aliqua tenebantur.

SPEC.

SPEC. I.

Fel *Lividus non est magnanimus:*
 ti *Maximus est magnanimus:*
 no *Maximus igitur non est lividus.*

Hoc iudicio Ovid. 3. de Pont. Eleg. 3. con-
 cludit:

*Livor, iners vitium mores non exit in altos,
 Utq; latens ima vipera serpi humo:
 Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum,
 Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
 Ergo alii noceant miseris, optentq; timeri,
 Tinctaq; mordaci spicula felle gerant.
 At tua supplicibus domus est assueta iuvandis,
 In quorum numero me precor esse velis.*

SPEC. 2.

Ba *Saltator est luxuriosus:*
 roc *Murena non est luxuriosus:*
 o *Murena igitur non est saltator.*

Cic. pro Mur. Nemo. n. feré saltat sobrius, “
 nisi forté insanit, neq; in solitudine, neq; in cō- “
 vivio moderato atq; honesto: Intēpestivi con- “
 vivii, amœni loci, multarū deliciarū comes est “
 extrema saltatio: Tu mihi arripis id, quod “
 necesse est omnium vitiorum esse postremū: “
 relinquis illa, quibus remotis hoc vitium omnino “
 esse non potest: nullum turpe conviviū, non a- “
 mor, non comessatio, nō libido, nō sumptus o- “
 stēditur: & cū ea nō repetiātur, quæ volupta- “
 tis nomen habent, quæque vitiosa sunt, in quo “
 ipsam luxuriā reperire non potes, in eo te um- “

„bram luxuriæ reperturum putas? Hoc iudicii
modo Ovidius. Trist. Eleg. i. tripliciter cõclu-
dit, dum carminum suorum excusationem ex-
ponit:

Carmina proveniunt animo deducta sereno:

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Carmina secessum scribentis & otia quarunt:

Me mare, me venti, me fera jactat hyems.

Carminibus metus omnis abest: ego perditus en-
sem

Hesurum jugulo jam puto jamq₃ meo.

Hac quoq₃ quæ facio, iudex mirabitur æquus:

Scriptaq₃ cum venia qualiacunq₃ leget.

PROPR. I.

Cyl " *Agésilauus non est pictus ab Apelle:*

u *Alexander est pictus ab Apelle:*

ry *Alexander igitur non est Agésilauus.*

PROPR. 2.

Cum *Cæsar oppressit patriam:*

yl *Tullius non oppressit patriam:*

trys *Tullius igitur non est Cæsar.*

In hoc capite agit de secunda figura Aristotelis: quæ
vulgó sic definitur, In qua medium est prædicatum in
utraque præmissa. *Propositio*] Vulgó propositio ma-
jor. *Generalis aut propria*] Vulgó universalis aut sin-
gularis. *Antecedenti*] Utrique præmissæ. *Parti*] Præ-
missæ. *Debiliori*] Nempe negativæ, item particulari.
Argumentum] Vulgó medium. *Semper*] Id est, in utra-
que præmissa. *Sequitur*] Prædicati locum tenet. *Al-*
ter a parte] Præmissa vel majore, vel minore. *Hoc syllo-*
gismo] At non principaliter hoc, verum isto:

Quod

*Quod interit, id in partes dirimitur:
 Animus non potest in partes dirimi:
 Animus igitur non potest interire.*

Ad hujus syllogismi assumptionem probandam adhibetur hic prosyllogismus:

*Quicquid in partes dirimi potest, id compositum est:
 At animus non est compositus:
 Animus igitur non potest in partes dirimi.*

Salvator] Sic lib. i. de Nat. deor. Virtus, inquit, actus est: & Deus vester nihil agens: expertus virtutis igitur. Ita ne beatus quidem est. *Agessians*] Sequentes duo modi in quibus præmissæ sunt propositiones singulares, seu (ut noster author loquitur) enunciata propria, vulgo non traduntur: sed non minorem superioribus modis firmitatem habent, atque etiam æquæ frequentem usum habere possint: ut quum de duobus quaeritur, utrum sit unus & idem: Multi enim binomines sunt: & aliter ab hoc, aliter ab illo nominantur. Sæpe etiam duo idem nomen habent, ut unus & idem esse putari possit. Argumenta igitur quibus ejusmodi personæ discernuntur, aut etiam aliæ res singulares suis propriis nominibus appellatæ, in hac figura concluduntur. Quapropter utiliter ab authore hi modi annotati sunt. Liqueat autem ex hujusmodi syllogismis, vulgo perperam in doctrina syllogismorum propositiones singulares haberi pro particularibus. Nam ex puris particularibus nihil sequitur: at ex puris singularibus non nihil sequitur, sed firmiter ex iis concluditur: ut liquet ex syllogismis propositis. Quin potiùs in concludendo propositiones singulares universaliù vim habere videtur: hoc certè cum illis commune habent, quòd definitæ sunt, hoc est, quòd subjectum earum certâ ac definitam indicat: quum contrâ particulares indefinitæ sint, hoc est, quarum subjectum nihil certi ac definiti indicat, sed animus auditoris per varias species vagari sinit, incertum de qua aut quibus enun-

ciatum sit. Atque hinc Scholasticorum individuum vagum nominatum arbitror: ut cum dicitur, Quidam philosophus Atheniensis cicutam bibit. ubi non indicatur quis ille fuerit, nempe Socrates. Sic Christus discipulis dicebat in postrema cœna, Vnus vestrum me proder. Vnde illorum animus vagari incipiebat, & quod indefinitè dictum erat, quisque sua ipsius persona interrogando definire, dicendo, Domine, num ego sum? At ipse postea definitè ad Judam Iscariotem applicabat. Porro exemplum proprii primi extat Joan. 7. v. 26. & 27. ubi quidam ex Hierosolymitanis de Christo dicunt: Nū verè cognouerunt primores, hunc verè esse Christum? Sed novimus, unde hic sit. Quum autem venerit Christus, nemo cogniturus est, unde sit. Quæstio concludenda, præcedit: annectetur assumptio: definitur in propositione. Dispositio igitur secundum artem hæc est:

Christum nemo cogniturus est unde sit:

Hic Jesus cognoscitur unde sit.

Ergo hic Jesus non est Christus.

Sic Act. 21. v. 38 & 39. tribunus Hierosolymitanus ait Paulo: Nonne tu es Ægyptius ille, qui ante hos dies ad seditionem concitasti & eduxisti in desertum quatuor millia sicariorum? Dixit autem Paulus: Ego quidē sum Judæus Tarsensis, non obscuræ Cilicum urbis civis. Formula syllogismi hæc est:

Ægyptius ille non est Judæus Tarsensis.

At ego Paulus sum Judæus Tarsensis.

Ego igitur non sum ille Ægyptius.

Apud Lucam propositio omissa est: conclusio verò percipitur ex collatione responsionis cum interrogatione.

Talis fuit syllogismus Isaaci, Genes. 27. v. 24.

Esaïi vox non est talis, Verbi gratia lenis.

Huius vox est talis, Verbi gratia lenis.

Hic igitur non est Esaï.

Atq; hætenus rectè judicavit Isaac: sed mox se ipse decipit syllogismo vitioso ex puris affirmantibus in secunda figura, nempe:

Esaï

Esa's manus sunt hirsuta:

Huius manus sunt hirsuta:

Hic igitur est Esau.

Exemplum proprii secundi vide Joan. 12, 34.

Christus manet in aeternum:

Tu Jesu non manes in aeternum:

Tu igitur non es Christus.

Verba Euangelistæ hæc sunt: Respondit ei turba: Nos
audivimus ex Lege, Christum manere in æternū: Quo-
modo igitur tu dicis, oportere tolli filium hominis?
Quis est iste filius hominis?

CAP. 12. DE SECUNDA SPECIE

Syllogismi simplicis explicati.

Secunda species explicati syllogismi est, quā
do "argumētum" antecedit in propositione,
"sequitur" affirmatum in assumptione.

AFF. GEN.

Bar *Omne justum est utile:*

ba *Omne honestum est justum:*

ra *Omne igitur honestum est utile.*

Quod Cic. 2. Offic. ita concludit: Summa " "
quidem autoritate philosophi, severé sané at- "
que honestè hæc tria genera confusa, cogita- "
tione distinguunt: Quidquid enim justum sit, "
id etiam utile esse censent: Itemque, quod ho- "
nestum, idem justum: ex quo efficitur, ut quid- "
quid honestum sit, idem sit utile. "

NEG. GEN.

Ce *Timidus non est liber:*

la *Avarus est timidus:*

rent *Avarus itaque non est liber.*

N

"Hoc ita concluditur & judicatur ab Horatio
i. Epist.

*Quo melior servo, quo liberior sit avarus,
In trivis fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque
porro*

Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Sic Terēt. in Eunuchō concludit & judicat:

Consilii expers, consilio regi non potest:

Amor est consilii expers:

Consilio itaque regi non potest.

Syllogismus his verbis sequitur:

Here, quæ res in se neque consiliū neq. modū

Habet ullum, eam consilio regere non potes.

In amore omnia hæc insunt vitia: injurie,

Suspiciones, inimicitie, inducie,

Bellum, pax rursum: incerta hæc si tu postulas

Ratione certa facere, nihil plus agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insulas.

AFF. SPEC.

Da Consules virtute facti, studio se Remp. tue-
ri debent:

ri Cicero est virtute factus Consul:

i Cicero igitur Remp. studio se tueri debet.

Sic Orator diligentiam suam Agrar. 2. con-

cludit & judicat: Nam cum omnium Consulū

(ait) gravis in Republ. custodienda, cura ac di-

ligentia debet esse, tū eorum maximè qui nor-

in incunabulis, sed in cāpo sunt Consules facti: “
 Nulli populo Romano pro me majores nostri “
 sponponderunt, mihi creditum est: à me pete- “
 re, quod debeo, me ipsum appellare debetis. “
 Quemadmodum cūm petebam, nulli me au- “
 thores generis mei vobis commendarunt: sic “
 si quid deliquero, nullæ sunt imagines quæ me “
 à vobis deprecentur. Quare modò ut vita sup- “
 petat (quanquam ego sum is, qui eam possim “
 ab istorum scelere insidiisque defendere) pol- “
 liceor hoc vobis, Quirites, bona fide, Remp. vi- “
 gilanti homini, non timido; diligenti, non igna “
 vo commisistis. “

Quod optatum redierit, gratum est:

Lesbia Catullo optata rediit:

Grata igitur est.

Catullus sic concludit:

*Si quicquam cupidoque optantique obtigit un-
 quam*

In speranti, hoc est gratum animo propriè:

*Quare hoc est gratum, nobis quoque charius
 auro,*

Quòd te restituis, Lesbia, mī cupido.

Restituis cupido, atq; in speranti ipsa refert te

Nobis. ò lucem candidiore nota!

Quis me uno vivit felicior? aut magis hac quid

Optandum vita, dicere quis poterit?

N E G. S P E.

*Fe Deceptor amanti puella non est laudan-
 dus:*

N ij

ri *Demophoon est deceptor amantis puella,*
Phyllidis:

o *Demophoon igitur non est laudandus.*
 Phyllis apud Ovidium ita iudicat Demophoonem laudandum non esse:
Fallere credentem non est operosa puellam
Gloria: simplicitas digna favore fuit:
Sum decepta tuis Et amans Et foemina verbi,
Du faciant laudis summa sit ista tua.

AFF. PRO.

Bur *Octavius est haeres Caesaris:*
 bu *Ego sum Octavius:*
 ru *Sum igitur haeres Caesaris.*

NEG. PRO.

Cy *Antonius non est filius Caesaris:*
 lu *Tu es Antonius:*
 rynt *Non igitur filius Caesaris.*

Agit in hoc capite de prima figura Aristotelis: quae vulgo sic definitur, Prima figura est in qua medium in maiore praemissa est subjectum, in minore praedicatum. *Argumentum*] Vulgo, medium. *Antecedit*] Vulgo, subjectum est. *In propos.*] Vulgo, in praemissa maiore. *Sequitur*] Vulgo, praedicatum est. *Affirm.*] Iam regulam, In prima figura ex minore negativa nihil sequitur, id est, nihil concluditur. Haec tamen regula duplicem admittit exceptionem: unam, quum propositio est reciproca: alteram, quum propositionis antecedens adverbio negandi constat. Exemplum exceptionis prioris extat Joan. 8. v. 47. ubi Christus contra Iudeos disputans, inter alia sic ait: Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis: quia ex Deo non estis. Collocatio secundum artem est haec:

Qui ex Deo est, Verba Dei audit.

Vos ex Deo non estis.

Ergo vos non auditis Verba Dei.

Hoc exemplū fufius explicavimus in exercitationib. nostris lib. 2. Exercit. 12. Jam posterioris exceptionis exempla sunt hæc, apud Scaligerum de Subtilit. exercit. 76. Cardanus sic fuerat ratiocinatus: Si fidus reflectit Lumen, solidum fidus est. Si solidum est: qui fit ne frangatur motu? Scaliger responder: Sapientibus videbitur puerilis hæc tua fatagentia, aut muliebris trepidatio. Ubi non est allisio, non est fractio. Ubi nō est lapsus lubricus, nō est allisio. Hactenus Scaliger. Conclusio addita, sic erit: Ergo ubi est lapsus lubricus, non est fractio: & per consequens, sidera motu non franguntur: quia lapsu lubrico moventur. Idem Scaliger in eodem opere Exercitatione 140. Cardanum alloquens, sic ait: Sunt inquis, quæ & sponte proveniunt. Neque hīc defuerint, qui puritatis studiosi philosophi, tuam desiderent diligentiam. Toties dictum: Quod fit, non est. Hoc Plato, hoc Aristoteles, hoc ratio: hoc ea omnia sequuti nos. Quod autem non est: quomodo quicquam vel sponte, vel invitum potest facere? At quod nascitur, non est: sed quod natum jam est. Hactenus Scaliger. Formula artis hæc est:

Quod non est, id nihil vel sponte vel invitum potest facere.

At quod nascitur seu fit, non est.

Ergo quod nascitur seu fit, nihil vel sponte vel invitum potest facere.

In assumpt.] Præmissa minore. Hoc ita] Non planè hoc quod præcedente syllogismo est expositum, nec planè ita ut est expositum. Concluditur enim non simpliciter, *Avarum non esse liberum*: sed in trivisis fixum *quum se demittit ob affem*. Et hæc negatio concluditur sponte trium graduum, ad hunc modum:

Avarus quum ob affem se demittit, cupit:

Qui cupit, is etiam meruit:

Qui metuit, is non est liber.

Ergo avarus quum ab assem se demittit, non est liber.

Hoc sortite continentur duo syllogismi: quorum principalis hic est:

Qui metuit, non est liber:

Avarus quum ob assem se demittit, metuit.

Ergo avarus quum ob assem se demittit non est liber.

Pro syllogismo approbatur assumptio syllogismi principalis, ad hunc modum:

Qui cupit, is quoque metuit:

Avarus quum ob assem se demittit, cupit.

Ergo avarus quum ob assem se demittit, metuit.

Sic] Pauló aliter, nempe ad hunc modum:

Quod optatum obtingit, gratum est:

Lesbia reditus Catullo optatus obtingit:

Ergo Lesbia reditus Catullo gratus est.

Ostenditur] Sequentes duos modos, iidem ut in secunda figura, vulgari doctrinæ adjecit noster author: in quibus præmissæ sunt propositiones singulares seu enunciatæ propria: minor autem est propositio (ut vocant) identica: quippe in qua idē de seipso dicitur, nempe nomen proprium de ea persona aut re cuius est proprium. Quo loco obiter admonere libet, in verbis Domini de pane sacrae cœnæ, *Hoc est corpus meum*, *Hoc est sanguis meus*: non esse propositionem identicam, neque qualem Papistæ ponunt, neque qualem posuit Lutherus: jusque discipuli, nec denique qualem Carolostadius. Nihil Papistæ quidem pronomen *Hoc* in priore enunciatore ferunt ad corpus Christi tãquam sub specie panis laici, in posteriore ad sanguinem Christi tãquam latentem sub specie vini: Lutherus autem retulit ad illa tãquam latentia sub ipso pane & ipso vino: Carolostadius vero ad corpus Christi in mensa sedēs, sanguinemq; in illius venis contentum retulit. Nulla harum expositionum

vera est: Caroloſtadii tamen expoſitio veriùs ponit pro-
poſitionem identicam quàm reliquæ: quia pronomen
Hoc ad verum Chriſti corpus refert: reliquæ autem ad
fictitium & inviſibile Chriſti corpus ſub ſpecie panis
aut ipſo pane: quale corpus ſi maximè eſſet, non tamen
eſſet idem cum corpore Chriſti vero, viſibili ſcilicet &
palpabili. Malè vertitur, *Hic eſt ſanguis meus.* nam
hoc perinde eſt ac ſi diceretur, *Hic ſanguis eſt ſanguis*
meus. Atqui pronomen *τὸ* non ad ſanguinem Chri-
ſti, ſed ad poculum refertur: ut liquet ex contextu, & de-
claratione apud Lucam & Paulum: ubi habetur *τὸ ποτὶ*
πίον, id eſt, *Hoc poculum.* Porro exempla affir-
mati proprii in ſacris literis iſta reperiuntur. Ioan. I. v.
32, 33, 34. Tum teſtatus eſt Ioannes, dicens: Conſpexi
ſpiritum descendantem quaſi columbam de cælo, &
manſit ſuper eum. Et ego nō noveram eum: ſed qui mi-
ſit me ut baptizarem aqua, ille mihi dixerat: Super quē
videris ſpiritum descendantem ac manentem ſuper eū,
hic eſt qui baptizat Spiritu ſancto. Ego igitur vidi, &
teſtor, hunc eſſe filium illum Dei. Ioannes igitur Ba-
ptiſta agnovit Chriſtum hoc ſyllogiſmo:

Super quem Videbo ſpiritum, iſ eſt Chriſtus:
Super hunc Ieſum Vidi ſpiritum:
Ergo hic Ieſus eſt Chriſtus.

Sic Ioan. 4, v. 25. & 26. Meſſias (ait mulier Samari-
tana) annuntiabit nobis omnia. At ego (aſſumit Ieſus)
iſ ſum. Cōcluſio intelligitur: Ergo ego annuntiabo vo-
bis omnia, ac proinde tu mulier debes doctrinæ meæ
acquieſcere. Sic Matth. 26, v. 48, 49, 50. ubi ex ſigno
quod dederat Iudas proditor, ii qui Chriſtum ceperunt
in horto, ſic ſunt ratiocinati:

Quem Iudas oſculabitur, iſ eſt Ieſus.
At hunc oſculatur.
Ergo hic eſt Ieſus.

CAP. 13. DE SYLLOGISMO
connexo primo.

Adhuc syllogismus simplex fuit: syllogismus
 "compositus, est syllogismus, ubi" tota quaestio
 est pars "altera" propositionis "affirmata &
 composita: argumētum est pars reliqua. Tol-
 lere autem in composito syllogismo, est specia-
 lem contradictionem ponere. Syllogismus
 compositus, est "connexus aut disjunctus. Syl-
 logismus connexus, est syllogismus cōpositus
 propositionis connexæ; estque duorum mo-
 dorum. primus modus syllogismi connexi
 est, qui assumit antecedens, & consequens cō-
 cludit. Quomodo Cicero judicat & concludit
 lib. 2. de Divinat.

" Si dii sunt, divinatio est:

Sunt autem dii:

Divinatio est igitur.

3. Offic. " Atque si etiam hoc natura præ-
 scribit, ut homo homini, quicunque sit, ob eam
 ipsam causam, quod is homo sit, consultum
 velit, necesse est secundum eandem naturam,
 omnium utilitatem esse communem. Quod
 si ita est, una continemur omnes & eadem le-
 ge naturæ: Idque ipsum si ita est, certè violare
 alterum lege naturæ prohibemur: verum au-
 tem primum, verum igitur & extremum.

Sic Æneid. 4. Dido judicat, Æneæ remanen-
 dum esse:

Mene

*Mene fugis? per ego has lachrymas dextramque
tuam, te*

*Quando aliud mihi jam misera nil ipsa reliqui,
Per connubia nostra, per inceptos hymenaeos,
Si bene quid de te merui fuit aut tibi quicquam
Dulce meum: miserere domus labentis, & istam,
Oro, si quis adhuc precibus locus, exue men-
tem:*

*Te propter Lybica gentes Nomadumque ty-
ranni*

*Odere, infensi Tyrii: te propter eundem
Exinctus pudor, & qua sola sidera adibam,
Fama prior: cui me moribundam deseris hospes?*

Frequenter hic non assumitur idem, sed ma-
jus: ut I. Catil. Site parentes timerent atque
odissent tui, neque illos ulla ratione placare
posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquo con-
cederes: nunc te patria (quæ communis est o-
mnium nostrum parens) odit ac metuit, & jam
diu nihil de te judicat, nisi de patricidio suo co-
gitare: hujus tu neque auctoritatem verebe-
re? neque judicium sequere? neque vim perti-
mesces? Concludendi modus hic idem est,
quando propositio est relata temporis: quo
genere nympha OEnone apud Ovidium con-
cludit errorem stultitiæ suæ:

Cum Paris OEnone poterit spirare relicta,

*Ad fontem Xanthe versa recurret aqua:
Xanthe retrò propera, versaq, recurrit lymphe:
Sustinet OEnonen deseruisse Paris.*

Compositus] Vulgò hypotheticus. *Tota questio*
 Non pars tantum questionis, ut in simplici seu categorico. Questio autem, id est propositio probanda seu enunciatum dubium de cuius veritate queritur. Metonymia adjuncti. *Altera*] Sive antecedens, sive consequens. Et si enim propositio syllogismi compositi ex pluribus quam duobus simplicibus enunciatis constare possit: tamen quotquot eorum fuerint, semper ad duo revocari possunt, quorum alterum antecedentis, alterum consequentis rationem habeat. hoc de enunciatis connexis planum est. de disjunctis autem non minus verum est: quoniam disjuncta in connexa mutari possunt. *Propositionis*] Vulgo vocant propositionem majorem, et in syllogismis hypotheticis Copulatum. *Affirmatio*
 Unde pendeat affirmatio & negatio in enunciato composito, vide supra cap. 4. nempe ex ipsa conjunctione qua enunciata inter se componuntur: quo fit ut enunciatum compositum affirmativum esse possit, etiam si simplicibus negativis constet: ut, Si non est resurrectio mortuorum: etiam Christus non resurrexit. Enunciatum connexum est, constans est simplicibus negatis: at ipsum tamen affirmatum est: affirmatur enim ipsa consequentia seu consequutio, quod scilicet posterius ex priori sequatur. quasi dictum esset, Si non est resurrectio mortuorum: sequitur ex eo, Christum non resurrexisse. Ceterum quod hic dicitur, non videtur esse *παυτός*: efficitur enim syllogismus compositus etiam a propositione negata: ut ipse author tradit infra cap. 11. nempe est propositione copulata negata: ut,

Non est dies est est nox est.

At dies est:

Non igitur nox est.

Sed notandum, ejusmodi enunciatum æquipollere connexo, cujus prior pars affirmata, posterior negata sit: ac si diceretur, Si dies est, nox non est: Vel, Si nox est, dies non est. Hujusmodi autem connexum affirmatum est, quia affirmatur consequentis enunciati ex antecedenti

ne succurre incredulitati meæ. Concludit Christus i-
pso facto, ejiciens illum spiritum.

Joan. 15, 20. Si me persequuti sunt (ait Dominus Apo-
stolis) & vos persequentur. Assumptionem & conclusio-
nem supplendam relinquit; illam tanquam notam, hæc
tanquam perspicuam. *Atque scilicet* Hujus syllogismi pro-
positio continet sortem trium graduum, ac proinde tria
enunciata connexa. Assumptio assumit antecedens enun-
ciati primi: Conclusio concludit consequens enunciati
postremi.

CAP. 14. DE SYLLOGISMO

CON. 2.

Secundus modus connexi tollit consequens,
ut tollat antecedens:

*Si ulli rei sapiens assentietur usquam, aliquan-
do etiam opinabitur:*

Nunquam autem opinabitur:

Nulli igitur rei assentietur.

Eodem syllogismo Ovidius 2. Trist. stulti-
tiam suam judicat:

Si saperem, doctas odissem jure sorores,

Numina cultori perniciofæ suo.

At nunc (tanto meo comes est insania morbo)

Saxa memor refero rursus ad icta pedem.

Hæ duæ syllogismi species sunt omnium u-
sitatissimæ.

Si ulli rei] Nos hîc rursus afferamus exempla é li-
cris literis. Joâ. 5, 46. ait Christus ad Judæos: Si credere-
tis Moysi, crederetis mihi. At non creditis mihi: Ergo nec
Mosi: & per consequens, Moses accusabit vos apud pa-
trem meum. Assumptionem omittit ut notam: conclu-
sionem item, ut perspicuam.

1. Cor. 15.

verf.

vers. 13. & 16. *Si resurrectio mortuorum non est, Christus quoque non est excitatus.*

vers. 20. *Nūc autē Christus excitatus est ex mortuis. Ergo resurrectio mortuorum est.*

1. Cor. 11, 6. *Nam si non velatur mulier, etiam tondeatur: quod si turpe mulieri tonderi aut radi, veletur. Si mulier non velanda, tondenda igitur. Non autem tondenda: quia turpe. Velanda igitur.*

Gal. 3, 18. *Nam si ex Lege est hæreditas, non jam ex promissione: Abraham vero per promissionem gratificatus est Deus hæreditatem.*

Si hæreditas est ex Lege, non est ex promissione.

Sed est ex promissione: sic enim contigit Abraham.

Non igitur ex Lege.

Sic Rom. 4, 14. *Etenim si ii qui ex Lege sunt, hæredes sunt: inanis facta est fides, & vana reddita est promissio.*

NOTA.

Reperiuntur quoque syllogismi connexi, in quibus tollitur antecedens, ut tollatur consequens: ut Joa. 15, 19. *Si ex mundo essetis, mundus quod suum est amaret: quia verò ex mundo non estis, sed ego elegi vos ex mundo: propterea odit vos mundus.*

Si ex mundo essetis, mundus vos amaret:

At ex mundo non estis: Ergo

Mundus non amat vos.

Ibid. vers. 20. *Si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt. Assumptionem & conclusionem cogitantam relinquit: nempe, Sed sermonem meum non servaverunt. Ergo nec vestrum servabunt. Ibid. vers.*

22. *Si non venissem & loquutus essem eis, peccatum nō haberent: nūc autem non habent quod prætendant peccato suo. Assumptio tanquam nota omittitur, nempe, Sed veni & loquutus sum eis: notatur tamen conjunctione,*

Nunc autem, quasi dicat, Quia veni. Ibid. versu. 24. Si opera non fecissem inter eos quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem & viderunt & oderunt & me & patrem meum. Assumptio est, Sed feci opera, &c. Conclusio, Ergo peccatum habent, id est, excusationem non habent. Sed hic notandum huiusmodi syllogismorum demum firmiter concludere, cum partes propositionis, id est (ut vulgo loquuntur) antecedens & consequens copulati inter se reciprocantur: secus à contrariis committetur: ut,

Si homo est asinus, certe homo est animal:

Sed homo non est asinus: Ergo

Homo non est animal.

Hic ex veris præmissis conclusio falsa nata est: quia partes propositionis non sunt reciprocae. At in reciprocis verum concluditur hoc modo: ut,

Si arbor sentit, certe arbor est animal:

Sed arbor non sentit: Ergo

Arbor non est animal.

Hinc perspicitur, huiusmodi syllogismos non in dispositionis argumenti, sed in reciprocationis argumenti, cum altera propositionis parte, ac proinde in secundæ modi concludere. Si enim partes propositionis per reciprocationem traducantur, secundus syllogismi contrarius modus existit: ut,

Si arbor est animal, arbor sentit:

Sed arbor non sentit: Ergo

Arbor non est animal.

Eadem planè ratio est cur aliquando in simplicibus seu categoricis syllogismis in prima figura ex minore negante, vera inferatur conclusio: ut Ioan. 8, 47. ait Christus Iudeis, Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

Qui ex Deo est, Verba Dei audit:

Vos ex Deo non estis: Ergo

Vos non audistis Verba Dei.

Valet consequentia propter majoris reciprocatōē,
ac proinde vi secundæ figuræ: ut,

Ba *Qui Verba Dei audit, ex Deo est:*

roc *Vos ex Deo non estis:*

o *Vos igitur non auditis Verba Dei.*

CAP. 15. DE SYLLOGISMO
disjuncto primo.

Syllogismus disjunctus, est syllogismus cō-
positus propositionis disjunctæ. Modi duo
sunt: Primus tollit unum, & reliquum conclu-
dit, ut:

Aut dies est aut nox est:

At dies non est:

Nox igitur est.

Ciceronis pro Cluentio iudicium tale est:
Sed cū esset hæc illi proposita cōditio, ut aut
iustē pieque accusaret, aut acerbē indigneque
moreretur: accusare quoquo modo posset;
quā illo modo mori maluit. Disjunctio cla-
rior sic erit:

Aut accusandum aut moriendum:

Non moriendum:

Accusandum igitur.

Sic idem 2. Phil. ratiocinatur: Nunquam ne
intelliges, tibi statuendum esse: utrum illi qui
istam rem gesserunt, homicidæ sint, an vindi-
ces libertatis? Attende enim paulisper, cogita-
tionemque sobrii hominis ad punctum tem-
poris suscipe: & ego qui sum illorū, ut ipse fa-

„teor, familiaris: ut à te arguor, socius: nego quic-
 „quam esse medium: confiteor illos, nisi libera-
 „tores populi Romani conservatoresque Rei-
 „publicę sint, plus quàm sicarios, plus quam ho-
 „micidas, plus quàm parricidas esse: si quidem
 „est atrocius, patrię parentem, quàm suum oc-
 „cidere. Tu homo sapiens & considerate, quid
 „dicis? Si parricidæ; cur honoris causã à te sunt
 „& in hoc ordine, & apud populum Rom. sem-
 „per appellati? cur M. Brutus, te referente, le-
 „gibus est solutus, si ab urbe plus quàm decem
 „dies abfuisset? cur ludi Apollinares incredibili-
 „ter M. Bruti honore celebrati? cur provinciæ Cal-
 „cis & Bruto datæ? cur Quæstores additi? cur
 „Legatorum numerus auctus? Atque hæc acta
 „per te: non igitur homicidæ: Sequitur ut libe-
 „ratores tuo iudicio sint; quandoquidem tertii
 „nihil potest esse. Si partes disjunctæ propositi-
 „onis sint duabus plures, iudicandi concludendi-
 „que ars erit eadem. Sic Cicero iudicat, Rabiri-
 „um cum consulibus esse oportere: Atqui vide-
 „mus (ait) hæc in rerum natura tria fuisse, ut aut
 „cum Saturnino esset, aut cum bonis, aut late-
 „ret. Latere autem, mortis erat instar turpissi-
 „mæ: cum Saturnino esse, furoris & sceleris: vir-
 „tus & honestas & pudor, cum Coss. esse cog-
 „bat.

CAP. 16. DE SYLLOGISMO
disiuncto secundo.

Disiunctus secundus, è propositione parti-
 bus

bus omnibus affirmata assumit unum, & reliquum tollit, ut:

Dies est, aut nox est:

At dies est:

Nox igitur non est.

Sic Juno cum Jove de Turno concludit, rō.
Æneid.

— *Quid si quod voce gravaris,*

Mente dares, atque hæc Turno rata vita maneret?

Nunc manet infontem gravis exitus, aut ego veri

*Vana feror: quod ut ô potiùs formidine falsa
Ludar, & in melius tua, qui potes, orsa reflectas.*

Ejusmodi syllogismus efficitur é propositione copulata negata, quæ negata complexio dicitur: quæque disjunctionis affirmatæ vim obtinet.

Non & dies est, & nox est:

At dies est:

Non igitur nox est.

Nihil hic video annotandum, quàm quòd syllogismi disjuncti ad connexos videantur posse revocari: permutatione scilicet propositionis, id est, enunciati disjuncti, in connexum. Nam quæcunque disjuncta enunciata vera sunt: eorum partes ita inter se comparatae sunt, ut si una affirmetur, reliqua necessariò neganda sit: & vicissim, si una negetur, reliqua sit affirmanda, quo fit ut enūciata disjuncta in ejusmodi connexa transmutari possint: ut,

Aut dies est, aut nox est: Ergo

Sed dies est, nox non est.

Et vicissim, *Si nox est, dies non est.*

Irem, *Si dies non est, nox est.*

Et vicissim, *Si nox non est, dies est.*

Cæterum unusquisque disjunctus syllogismus potest permutari duobus connexis: altero primi, altero secundi modi. Primi modi fit, quum assumitur pars antecedens: secundi, quum consequens.

Disjunctus primi modi.

Aut dies est, aut nox est.

At dies non est.

Nox igitur est.

Æquipollentes.

Connexus primi modi.

Si dies non est, nox est.

At dies non est.

Nox igitur est.

Connexus secundi modi.

Si nox non est, dies est:

At dies non est.

Nox igitur est.

Disjunctus secundi modi.

Aut dies est, aut nox est.

At dies est.

Nox igitur non est.

Æquipollentes.

Connexus primi modi.

Si dies est, nox non est.

At dies est.

Nox igitur non est.

Connexus secundi modi.

Si nox est, dies non est.

At dies est.

Nox igitur non est.

Non & dies] H. jussimodi quoque syllogismū ad connexionem

nexum revocari posse, admonuimus suprà in cap. 12. Idem enim est, ac si diceretur:

Connexus primi modi.

Si dies est, nox non est.

At dies est.

Non igitur nox est.

Vel,

Connexus secundi modi.

Si nox est, dies non est.

At dies est.

Non igitur nox est.

Talis est & hic syllogismus:

Christus non est & verus homo est, & suo corpore & ibi que est.

At Christus, verus homo est: teste Scriptura.

Non igitur & ibi est Christus suo corpore.

Sic: *Nemo potest simul servire Deo & mammona.*

At omnis avarus servit mammona.

Nullus igitur avarus servit Deo.

Quoniam hic syllogismus simplex est: quum habeat simplicem argumenti cum partibus quaestionis dispositionem. Idem enim est ac si diceretur:

Cel Nemo qui servit Deo, servit mammona.

a *At omnis avarus servit mammona.*

re *Nullus igitur avarus servit Deo.*

Similiter syllogismus simplex esse potest, si maximè enunciata in eo omnia composita sint: cujusmodi sunt syllogismi qui vocantur hypothetici διὰ τοῦτο, per tria: ἢ δι' ἑκῶν, per totū. Quarū appellationū posteriori foriti in primis tribui videtur, si ex puris connexis constet. Utriusque generis syllogismus formari potest ex verbis Apostoli 1. Corint. 15. versibus 13, 14, 15, & 17.

διὰ τοῦτο.

versu. 14
& 15.

Si Christus non resurrexit: inanis est praedicatio nostra; inanis est & fides vestra; nosque sumus falsi testes Dei.

O ij

verfi. 13. *Atqui si resurrectio mortuorum non est: Christus non resurrexit.*

Ergo si resurrectio mortuorum non est, inanis est prædicatio nostra; inanis est & fides Vestra, &c.

di 388.

verfi. 3. *Si resurrectio mortuorum non est: Christus quoque non est excitatus.*

14 *Si Christus non est excitatus: inanis est prædicatio nostra.* (des Vestra.

14 *Si inanis est prædicatio nostra: inanis est & fides Vestra.*

17 *Si inanis est fides Vestra: adhuc estis in peccatis Vestris.*

Ergo si resurrectio mortuorum non est: adhuc estis in peccatis Vestris.

CAP. 17. DE METHODO SECUNDUM Aristotelem unica.

"Methodus est dianoia variorum axiomatum homogeneorum, pro naturæ suæ claritate præpositorum; unde omnium inter se convenientia judicatur, memoriaque comprehenditur. Atque ut spectatur in axioma veritas & falsitas, in syllogismo consequentia & inconsequentia: sic in methodo consideratur ut per se clarius præcedat, obscurius sequatur; omninoque ordo & confusio judicatur. Sic disponetur ex homogeneis axiomatis primo loco absoluta notione primum, secundo secundum, tertio tertiū, & ita deinceps: ideoque methodus ab universalibus ad singularia perpetuò progreditur. Hac enim sola & unica via proceditur ab ante-

antecedentibus omnino & absoluté notioribus ad consequentia ignota declarandum; eamque solam methodum Aristoteles docuit.

CAP. 18. DE PRIMA METHODI
*illustratione per exempla
artium.*

Sed methodi unitatem exempla doctrinarum & artium præcipué demonstrant præcipuéque vindicant; quibus quamvis omnes regulæ generales sint & universales, tamen earum gradus distinguuntur: quantoque unaquæque generalior erit, tanto magis præcedet. Generalissima loco & ordine prima erit, quia lumine & notitia prima est: subalternæ consequentur; quia claritate sunt proximæ: atque ex his natura notiores præponentur, minus notæ substituentur, tandemque specialissimæ constituentur. Definitio itaque generalissima prima erit: distributio sequetur. quæ si multiplex fuerit, præcedet in partes integras partitio, sequetur divisio in species: partesque ipsæ & species, eodem ordine sunt rursus tractandæ ac definiendæ, quo distributæ fuerint: & transitionum vinculis, si longior inter eas inter sit explicatio, colligandæ sunt: Id enim auditorē reficit ac recreat. Atque ut res familiariùs accipiatur, exemplo quoque familiari nobis utendum est. Omnes definitiones, distributiones, regulæ Grammaticæ, repertæ sint, atque unaquæque sigillatim judi-

cata: omniaq; hæc documenta variis tabellis
inscripta, unâ confundantur & conturbentur
in hydria aliqua, ut in Ollæ ludo fieri solet: hic
si quæras, quæ pars Dialecticæ te doceat, hæc re-
gulas ita confusas disponere & in ordinem re-
digere: primò locis inventionis nihil opus est,
cùm sint omnia reperta: neque primo axioma-
tis iudicio, cùm unumquodq; axioma probatū
& estimatū sit, neq; secundo syllogismi iudicio
opus, cùm sint omnes singularum rerū contro-
versiarū his de rebus disceptatæ & conclusæ: sola
methodus superest. Dialecticus igitur lumine
methodi artificiosæ, seliget in hac urna defini-
tionem Grammaticæ (id enim est generalissi-
mum) & primo loco statuet: Grammatica est
doctrina bene loquendi. tum requiret in eadē
urna partitionem Grammaticæ, & collocabit
secundo loco: Partes Grammaticæ sunt duæ:
Etymologia & Syntaxis. Deinceps in eodem
vasē definitionem Etymologiæ de vocibus se-
parabit, & tertio gradu antecedentibus adju-
get: tum vocis partes in litteris & syllabis, spe-
ciesque in vocibus numeri & sine numero re-
quiret, exituumq; transitiones suis locis collo-
cabit. Atq; ita omnium etymologiæ partium
definitiones, distributiones, colligationes, e-
xempla denique specialissima in singulis dispo-
net. Idemque in Syntaxi faciet. Hanc
viam omnes artes sibi pro-
posuerunt.

CAP. 19. DE SECUNDA METHODI
*illustratione per exempla poetarum,
oratorum, historicorum.*

Atqui methodus, non solum in materia artium & doctrinarum adhibetur; sed in omnibus rebus, quas facile & perspicue docere volumus: ideoque poetae, oratores; omnesque omnino scriptores, quoties docendum sibi auditorem proponunt, hanc viam sequi volunt; quamvis non usquequaque ingrediantur atque insistant. Virgilius in Georgicis distribuit propositam materiam in quatuor partes, ut ante dixi: primoque libro res communes persequitur, ut Astrologiam, Meteorologiam, deque segetibus & earum cultu disserit, quae pars operis prima erat. tumque transitio adhibetur initio secundi libri:

*Hactenus arborum cultus & sidera cali,
Nunc te Bacche canam:*

Deinceps scribit generaliter de arboribus, tum specialiter de vitibus. Transitio secunda adhibetur ad tertiam partem, sed imperfectior & sine epologo. Terti libri initio de bobus, equis, ovibus, capris, canibus:

*Te quoque magna Pales, & te memorande
canemus*

Pastor ab Amphryso.

Tandem initio quarti libri transitio tertia est

O iiij

de quarta parte, sed itē imperfecta ē sola propositione de apibus:

*Protinus aeru mellis syluestria dona
Exequar.*—

Sicigitur Poeta generalissimū primo, sub alterna medio, specialissima extremo loco ponere studuit. Sic Ovid. in Fastis, dispositionis hujus gratiam sequitur: proposuit initio summum operis:

Tempora cum caussis Latium digesta per annum,

Lapsaque sub terra orta que signa canam.

Mox imploratione facta, partitionem anni statuit, factam à Romulo primū in decem menses, quam reprehendit:

*Tempora digereret cū conditor urbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.*

Et pauló post Numę divisionem pleniorē adjungit:

At Numa nec Janum, nec auitas præterit umbras:

Mensibus antiquis præposuitque duos.

Denique Poeta communes differentias interpretatus diei fasti, nefasti, comitalis, nundinalis, calendarum, nonarum, iduum, tum atris tandem unumquēque mensem suo loco prosequitur, & præfatione ordinis hujus à generali bus ad specialia studium indicat:

*Hec mihi dicta semel, totis hærentia fastis,
Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.*

Tandem

Tandem singulis partibus expositis tráfitio
conjungitur, ut in fine 1. & initio 2.

Sed jam prima mei pars est exacta laboris,

Cumque suo finem mense libellus habet.

Janus habet finem, cum carmine crescat Et an-
nus:

Alter ut it mensis, sic liber alter eat.

In singulis libris postea transitiones adhibe-
tur, sed minús accuraté. Oratores in procémio;
narratione, confirmatione, peroratione hunc
ordinem affectant; eumque artis & naturæ &
rei ordinem appellant, & interdum studiosíus
affectantur: ut in accusatione Cicero primúm
proponendo, tum partiendo, Quæstor (inquit) "
Cn. Papyrio Cos. fuisti ab hinc annos quatuor- "
decim, & ex illa die ad hanc diem quæ fecisti, in "
judicium voco, hora nulla vacua furto, scelere, "
crudelitate, flagitio reperietur. Propositio híc "
& definitio summæ rei est, tanquam in hoc ju-
dicio generalissima. Partitio sequitur: Hi sunt
anni consumti in Quæstura & legatione Asia-
tica, & Prætura urbana, & Prætura Siciliensi:
quare hæc éadé erit quadripartita distributio
totius accusationis meæ. Quas partes quatuor,
earumque partiú particulas, deinceps suo quæ-
que ordine & loco tractavit, & transitionibus
copulavit, tres primas tertio libro: Quamobrè
(ait) Quæstura istius demonstrata, primique "
magistratus & furto & scelere perspecto, reli- "
qua attendite. Tum veró expositis legationis "

criminibus, transitio ad Præturam sequitur:
 » Verum ad illam jam veniamus præclaram Præ-
 » turā, criminaque ea, quæ notiora sunt his, qui
 » ad sunt, quàm nobis, qui meditati ad dicendum
 » paratiq; venimus. Transitio hæc imperfectior
 est sine epilogo: tandem principio quartæ ora-
 tionis transitio est consimilis ad quartam par-
 tem de Prætura Siciliensi: Multa mihi necessa-
 » rió, iudices, prætermittenda sunt; ut possim ali-
 » quo modo de iis rebus, quæ meæ fidei commis-
 » sæ sunt, dicere: recepi enim causam Siciliæ: ea
 » me ad hoc negotium provincia attraxit. Sic Li-
 vius summam septingentorum annorum ini-
 tio completitur, tum per decades dividit.

CAP. 20. DE CRYPTICIS
methodi.

Hæc igitur in variis axiomatis homogeneis
 suoque vel syllogismi iudicio notis methodus
 erit, quoties perspicuè res docenda erit: At
 cum delectatione motiue aliquo majore, in
 parte aliqua fallendus erit auditor; homoge-
 nea quædam rejicientur, ut definitionum, par-
 titiionum, transitionumque lumina: quædam
 assumentur heterogenea, velut digressiones à
 re & in re commorationes; sed præcipuè rerum
 ordo initio invertetur; antecedentiaque non-
 nulla consequentibus postponentur. Itaque
 ad illam perfectæ methodi regulam hæc alicu-
 bi im-

biimperfectior forma non solum detractis rebus mutila est, vel superadditis redundat; sed ordinis sui quibusdam gradibus inversis praepostera est. Quod Poeta facit majore quadam artificii specie, dum populum ducendum sibi proponit, id est, belluam multorum capitum; ideoque variis modis decipit, incipit a medio, ibique primum saepe comprehendit, postremum denique incerto aliquo & inopinato casu concludit. Sic (ut Horatius ait) Homerus Iliada disposuit:

*Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo:
Semper ad eventum festinat, & in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit: & quae
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet ium.*

Sic Virgilius Aeneam a Sicilia exceperit, & in convivio Carthaginis praeterita narrantem fecit: postrema variis perturbata casibus induxit. Sic Comici poetae tametsi magno judicio commedias per actus & scenas distinguunt, efficiunt tamen ut omnia fortuita videantur. Oratores vero ad victoriam omnia referunt. Itaque non tam docendi, quam permovendi gratia firmissimum quodque primum ab iis collocatur, dum tamen ea quae aequae excellent, servantur etiam ad extremum, & HomERICA dispositione mediocritia in mediam turbam atque in gregem conferantur.

x. *Offic.*

Methodus] Id est, ordo notionum tum simplicium tum complexarum, qui in artium ac disciplinarum institutione observari debet. Qui ordo à Platone & Aristotele vocatur *ὁδός*, id est via: I. Ethic. 4. εὐ γὰρ καὶ πλάτων ἡ πρὸ τῆς τοῦ καὶ ἐξ ἧς τῆς, πότερον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἢ ἐπὶ τὰ ἀρχαῖς ἐστὶν ἡ ὁδός, hoc est, Bene enim & Plato de hoc dubitabat & quærebatur, utrum via (scilicet docendi) à principiis, an verò ad principia duceret. Galenus verò in Arte parva *διδασκαλίας*, id est doctrinas vel potius doctrinæ (ut ita dicā) appellat. Verum iste docendi ordo seu via, nomine jam in scholis recepto, & apud doctos usitato *methodus* vocatur per metonymiam subiecti, nam *μέθοδος* propriè significat alicujus artis aut scientiæ institutionem, ratione & via (ut Cicero loquitur) susceptæ: interdum etiam ipsam artem & rei cuiuspiam bene efficiendæ facultatem: quæ quidem utraque ideo *μέθοδος* veteribus Græcis, ut Platoni, Aristoteli, Galeno, dicta sit: quòd sit *μετὰ ὁδῶν*, id est cum via: hoc est, quòd legitima ratione & quasi recta via vel ad effectum operis artificiosi, vel ad cognitionem præceptorum artis aut theorematum scientiæ deducat. Porro duplicem illam hujus vocabuli significationem horum inductione exemplorum confirmo. I. Topic. I. ἡ μὲν πρόθεσις τῆς πραγματείας, μέθοδος ἐνυρῶν, ἀπὸ ἧς δυνατὸς μεθεῖν συλλογίζεσθαι πρὸ παντὸς τῷ προτεθέντος προβλήματος, ἐξ ἐνδόξεων καὶ αὐτῶν λόγων ὑπέχοντες, μὴ δὲ ἐν ἑρμηνεύμεν ὑπεναντίον. h. e. Propositum hujus tractatus est, methodum invenire, à qua *μετὰ ὁδῶν* argumentari possimus de quovis proposito problemate, ex probabilibus: & ipsi disputationē sustinentes, nihil dicamus pugnans. Hic Aristoteles Dialecticam suā seu Topicam cui tanquam contrariam speciem opponit apodicticā, dicit esse *μέθοδος*: id est (meo quidem iudicio) artem seu bene quippiā efficiendi facultatē. Eod. cap. in fine: διότι περὶ ἁδενὸς αὐτῶν, τὸν ἀκριβῆ λόγον ἀποδιδόναι προαιρέσει μεθεῖν ἅλλ' ὅσον τύπω, περὶ αὐτῶν βεβαιώμενα διελθεῖν παντελῶς ἡγόμενοι ἱκανὸν κατὰ τὸ πρὸς καὶ μένιν μέθοδον, τὸ δὲ δύνασθαι γνωρίζειν ὅπως ἔκαστον αὐτῶν. hoc est: Qua-

Quapropter de nullo istorum accuratam rationem reddere propositum nobis est: sed quantum *fiere potest* rudius adumbratione, de iis volumus differere: existimantes omnino satis esse pro suscepta methodo, posse utrunq; cognoscere unumquodque eorū. Hic susceptam Dialecticā seu Topicā institutionem, vel certē rursus ipsam Topicā μέθοδον appellat. Sic & c. 2. ubi utilitates susceptæ tractationis enumerans, primam ponit πρὸς γυμνασίαν, ad exercitationem: quo vocabulo intelligere videtur exercitationem illam scholasticam qua certis thesibus in medium propositis, contrā disputatur. tum subjūgit: μέθοδον γὰρ ἔχοντες, ῥᾶν περὶ πάντες τῷ προτεθέντος ἐπιχειροῦν δυνώμεθα. hoc est, nam si methodum habeamus, facilius poterimus de quovis proposito alterū argumentando aggredi. Hic rursus μέθοδον vocat ipsam Dialecticam. Deinde in expositione utilitatis tertiæ, ita loquitur: ἐτι δὲ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν περὶ ἐκείνων ἐπισήμων ἀρχῶν. hoc est: Præterea ad prima cujusque sciētiæ principia. sc. utilis est suscepta tractatio. Et paucis interjectis, ἐξετασικὴ γὰρ ἔσται, (ἡ διαλεκτικὴ) πρὸς τὰς ἀπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει. h. e. Quum enim Dialectica exquisitrix sit, ad omnium methodorum principia viā habet. Ecce hic methodos nominat, quas paulo antē appellaverat ἐπισήμας, id est, sciēntias. Et mox: ἔξομεν δὲ τελέως τὴν μέθοδον, ὅταν ὁμοίως ἔχωμεν, ὥς περ ἐν ῥητορικῇ καὶ ἱατρικῇ καὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων. h. e. Habebimus autem perfecte hanc methodum, quando similiter affecti erimus, ut in rhetorica & arte medendi aliisque id genus facultatibus. Hic rursus methodi nomine ipsam Dialecticam intelligit, ut ex comparatione cum similibus artibus liquet. Item cap. 3. in principio: πρῶτον ἐν θεωρητικῇ καὶ τινῶν ἡ μέθοδος: hoc est, primum igitur videndum est, ex quibus rebus hæc methodus *constet*. Hic rursus methodi vocabulo Dialecticam intelligit. Atque hæc sunt loca in Topicis: jam ē Rhetoricis considerentur hæc. 1. Rhet. 1. ter hoc vocabulum reperitur, capite autem 2. semel: quibus omnibus in locis institutionem

artificioſam ſignificat. Etenim primo capite Ariſtoteles
magiſtros dicendi ſux ætatis reprehendens, tanquã nõ
bene rhetoricã τεχνολογίας, h. e. in artis formam re-
digentes, inter alia ſic ait: ἡ δὲ γὰρ τὸ τοῦ, τῆς αὐτῆς ὕψους με-
θόδου περὶ τὰ δημορικὰ καὶ δικανικὰ καὶ καὶ κείνου καὶ π-
λιτικωτέρας τῆς δημορικῆς πραγματίας ὕψους, ἢ τῆς περὶ
τὰ συναλλάγματα· περὶ μὲν κείνου ἔδεν λέγειν· περὶ δὲ τῶ
δικάζεσθαι πάντες πρῶτον τεχνολογεῖν· ὅτι ἡ γλῶσσι πρῶ-
τον ἐργε, τὰ ἔξω τῷ πράγματι λέγειν, ἐν τοῖς δημορικοῖς καὶ
ἡ γλῶσσι καὶ ἑρπονὴ δημογορία δικαιολογίας. hoc eſt, Pro-
pterea enim, quum una eademque methodus ſit quæ &
circa cauſas populares & circa judiciales verſatur: quũ-
que illa de popularibus cauſis tractatio pulchrior & ci-
vilior ſit, quã ea quæ occupatur in contractibus: de illa
nihil dicunt: de litigando autem omnes conantur
artem tradere: quoniam in illa de popularibus cauſis
diſputatione minùs opere pretium eſt ea dicere quæ ex-
tra rem ſunt: & quoniam popularis oratio minùs male-
fica eſt quàm litigatio. Hic Ariſtoteles artem rhetoricã
μέθοδον appellat. huic enim arti conſiderationem cauſa-
rum civilium attribuit. ſicut ex illa ipſa tractatione ſa-
tis apparet. Ibidem paulo poſt, ἐπεὶ δὲ φανερόν ἐſτι, ὅτι ἡ
μὲν ἐν τεχνῷ μέθοδος περὶ τὰς πρὸς τὸ ἐστὶν. h. e. Quoniam i-
gitur manifeſtum eſt, methodum artificioſam verſari
circa probationes. Hic rurfus Rhetoricam methodum
nominat: & addit ἐν τεχνῷ, artificioſam: ut veram & le-
gitimam artem, à falſa illa aliorum technologia diſtin-
guat. Sic in fine capituli: περὶ δὲ αὐτῆς ἡ δὴ τῆς μεθόδου πρῶ-
τος μεθεὶ λέγειν. hoc eſt, Sed nunc de ipſa methodo diſcere
conemur. hoc eſt, de ipſa arte dicendi. Mox enim in
principio capituli ſecundi, Rhetoricam deſinit, inquiring:
ἔγω δ' ἡρῶρικῇ, δυνάμει, &c. Item paulo poſt, quum pro-
bationes diſtinxiffet in ἀτέχνους & ἐντέχνους, id eſt, in arti-
ficiales & artificioſas: deſinit artificioſas ad hunc modum:
ἐν τεχνῷ δὲ, ὅσα διὰ τῆς μεθόδου καὶ διὰ τῶν κατὰσκευαδῶν
ῶν δυνάτον. hoc eſt, Artificiales probationes voco, quæ
per methodum & per nos comparari poſſunt. Quam
autem

autem quæſo methodum hîc intelligit Ariſtoteles, niſi ipſam autem Rhetoricam? In qua tradenda doctrinam *περί τῆς ἐν τέχνων πίσεως*, de artificialibus probationibus, ab aliis perperam omitti dixerat capite primo. Atque hæc é Rhetoricis. Videamus nunc unum atque alterum locum in Ethicis Nicomachæis. Lib. 1. cap. 1. ſtatim in principio: *πάσα τέχνη καὶ πάσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πράξις τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθὸν τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ*. id eſt, Omnis ars & omnis methodus, ſimiliter verò & actio & propoſitum, bonum aliquod appetere videtur. Hîc methodus ſignificare videtur artem aliquam liberalem, & ingenuam: ſicut *τέχνη* ſignificat artem mechanicā. Vel certè ſignificat ratione luſceptam inſtitutionē, quo modo Lambinus vertit. Deinde in fine cap. 2. *ἡ μὲν ἐν μέθοδῳ, τῶν ἐφίεσθαι, πολλὴ καὶ τις ἔſτα*. hoc eſt, Hæc igitur methodus, iſta appetitur quum ſit civilis quædam *ſciētia*. Hîc doctrinam de moribus ſeu ſciētiā ethicam, methodum appellat.

Quin etiam ſciētiā quā vulgò vocant metaphyſicā, quamq; Ariſtoteles *σοφίαν*, id eſt ſapientiam nominat: eandem etiam methodum appellat, vel certè diſſertationem de illa. Etenim cap. 3. veterum philoſophorum de primis cauſſis opiniones enumeraturus, ait, ſibi illas percurrenti aliquid occuſſurum quod ad inſtitutā methodum conducatur: *ἐπελθὼν γὰρ, inquit, ἔſτα τι πρὸς γε οἷον μεθόδῳ τῇ νῦν*.

Sed hæc de vocabulo methodi ſatis: ipſam autē hanc de methodo doctrinam veriffimā, & exemplis artiū (videlicet Grammatices, Rhetorices & Dialectices) à noſtro authore optimè iraditarum, ſatis teſtatam atque confirmatam eſſe iudico.

Ut autem & nos aliquid (quantum Dominus hoc tēpore dederit) ad præclariffimā hanc de methodo doctrinā illuſtrandam afferamus: proponemus in exemplum epistolā S. Pauli ad Romanos: quam ſumma ſapientia ſcriptam eſſe, nemo divinarum interpretū unquam dubitavit.

Ea igitur epistola in tres principales partes distingui potest: in proœmium, institutionem doctrinæ Christianæ, & perorationem. quarum partium ordo utique naturalis est. Proœmium seu præfatio cōtinetur cap. 1. usque ad vers. 16. Institutio, à v. 16, cap. 1. usque ad v. 14. c. 15. Peroratio denique, à vers. 14. c. 15. usque ad finem epistolæ. Deinde verò ipsa doctrinæ Christianæ institutio rursus in quinque partes potest distribui: quarum singularum hæc summa est.

I. De peccato: Omnes homines esse peccatores cap. 1, 2, 3.

II. De justificatione: Neminem justificari ex operibus Legis: sed quotquot justificantur, eos justificari sola fide in Christum, cap. 3, 4, 5.

III. De sanctificatione: Qui justificantur, eos etiam sanctificari: sed sanctificationem esse in hac vita imperfectam, cap. 6, 7, 8. Et cap. 8. etiam de *tolerantia crucis* & *spe vitæ æternæ*: Eos nimirum qui justificati & sanctificati sunt, patienter ferre afflictiones propter Christum illatas, easque vincere spe certissima vitæ æternæ.

IIII. Refutatio objectionis contra doctrinam de justificatione propositam: nempe, Si per solam fidem in Christum justificarentur homines ac tandem salverentur: oporteret Judaicam quoque gentem in Christum credere. At ea gens in Christum non credit. Ergo nō videtur vera esse illa Pauli de justificatione doctrina. Respondet Apostolus ex arcana doctrina de divina quoddam ad vitam æternam electione, aliorum verò reprobatione ac rejectione, cap. 9, 10, 11.

V. De studio bonorum operum: ad quod hortatur omnes Christianos, cap. 12, 13, 14, 15.

Jam hæc quoque partes ordine naturali sese consequuntur. Primū enim peccatum prius est justificatione, nisi peccatum sit, non est necesse justificationem, id est, solutionem à peccato seu condonationem peccati esse, si justificatio sit, necesse est peccatum præcessisse.

Deinde justificatio prior est sanctificatione, nam est

numquam est sine illa, sicut sol numquam est sine calore & splendore: tamen prior est ut causa originalis: nam ex fide qua justificatio constat, sanctitatis studium & initium nascitur. Jam doctrina illa de justificatione fidei prior etiam est refutatione objectionis contrariae. nam si doctrina illa sit, non est necesse eam ut falsam reprehendat: reprehendi illa non potest, nisi sit. Quanquam hic incidit quædam methodi atque ordinis naturalis inversio: quatenus Apostolus in hac refutatione de fidei & incredulitatis, ac proinde etiam justificationis & condemnationis causa prima atque suprema disputat: videlicet de æterna Dei prædestinatione. Postremo præcedens illa doctrina tum de justificatione & sanctificatione, tum de divina electione, prior est cohortatione ad studium bonorum operum: quum beneficium prius sit gratiarum actione: Studium autem bonorum operum gratiæ Deo referendæ causam Christianis suscipiendum sit.

FINIS.

P